

Jü Evangelio San Marcojta Jiojtekähui

Juan Bautistata nooki

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Jü tü nooki Jesucristo Diosta Üusi bétana nokhuakame ínëli naatek.

² Jü profeta Isaíasta jiojterita ínel jiäpo:
Ínapone émpat áman ä bíttua, juka ín noki
huéiriamta,
huaka böota em huéenake páman ä tütenakë
béchibo.

³ Ánia see päriapo chayemta jáhúi ínel jiaahua:
“Señorta böotem tüte;
éntokem jume ili böom rúktia.”

⁴ Bueítuk, Juan, yepsaka ánia buéeka päriapo
batöay, entok jíapsi kúakteka emo batöhuamta
bétana ámeu nookay, bem Dios bejrimmet bem
jiokoriná béchibo.

⁵ Huanäi síme Judea buiärapo bétana entok
buere joära Jerusalémpo jóakame áu yeu sájaka
batöhuak jum Jordán bathuepo, bem Dios bejrim
yeu buíseka.

⁶ Jü Juan éntok, camello bóata sánkoka
huéiyey, entok huaka beata huikosaka. Jü ä
buäyey éntok mumu sítörim entok jume buere
guöchim.

⁷ Huanäi huame géntemmeu nookay, ínel
jíaka:

—Chúkula senu chë ino béppa útteakame yebisisë. Katchane júne áu rúkteka, kóm chätuka júne, ä bocha huíkyam búttiapo yúmala.

⁸ Lútulay ínapo bäammea enchim batöla; të Áapo Diosta Espíritu Santoy enchim batönake.

Jesústa batöhuakähui

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ Huámechï taahuarimmet Jesús Nazaret Galiléa bétana áma yepsak. Huanäi Juan ä batöak jum Jordán bathuepo.

¹⁰ Sep éntok jum bäapo yeu huéeka, juka téhuekata au étapomta bitchak, entok juka Espíritu Santota guókouta bénnak at kóm huémta.

¹¹ Huanäi jáhui téhueka bétana kóm yuumak, ínel jáka:

—Empë ín Üusi huä tua ín nákehui; émot ayka jü ín al-leähui.

Jesústa jioptua báahuähui

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² Sep éntok Diosta Espíritu Santo ä núk siika huam ánia see päriau bíchaa.

¹³ Huämi aanek cuarenta taahuarimpo. Jü Satanás éntok huämi au yepsak ä jioptua báreka. Entok huämi анимаалим кара бүктүме násuk aaney. Diosta ángelesim éntok ä ania.

Galiléapo Jesús ä tékia naatek

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Juanta pereesotuk, Jesús Galiléau yepsaka juka evangelio Diosta bétana huenta ámeu nookak,

¹⁵ ínel ámeu jíaka:

—Béja taahuari yúmala; Dios reyta nésahueu äbo yúmase. Emóem jíapsi kúaktiaka evangeliota súale.

Jesús naiki kuchuleom núnnuk

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶ Huanäi Galiléa bahue mayoat huéesimeka, Símonta téuhuak entok Andrésta ä sailahua jítë jímmame; bueítukim kuchuleromtukai.

¹⁷ Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Ino sáukem kaate. Ínapone enchim kuchulero majtianake, yoremem evangeliou enchim núnunakë béchibo.

¹⁸ Huanärim sep bem jítërim tójaka, áa sáu sájjak.

¹⁹ Huanäi huam jëla sika juka Jacobota bitchak, entok Juanta ä sailahua, Zebedeota üusim. Bempo ket bem canoapo aneka jítërim chäbuay.

²⁰ Huanäi am núnnuk. Bempo éntok bem átchay Zebedeota canoapo tekipanualerommeu tö sájaka, Jessústa sáu sájjak.

Yoreme chicha machi espírituta jípurey

(Lc. 4:31-37)

²¹ Huanärim pueblo Capernaumpo yájjak. Huanäi Jesús jum sinagogapo jimyore táapo kibakeka, am majtiay.

²² Jü gente éntok ä yörihuäpo buere éaka taahuak, jü bem majtiahübechi, bueítuk jábe

tua útteakamta bénasi am majtiay, kaa huame judíom ley am mamajtíame bénasi.

²³ Senu yoreme sinagogapo aaney, chicha machi espíritu jípureka chay nokaka. Huanäi ínel jiaahua kusisi chayeka:

²⁴ —Jesús Nazareno, ¿jítasë itomak jüneria? ¿Kíalë kaitäpo itom yáa báreka yebij-la? Jüneane em jábétukähui. Empo tua jü Diosta yeu púari.

²⁵ Huanäi Jesús kutti át nónookak, ínel jíaka:
—Katë jáleka át yeu huéiye.

²⁶ Huanäi jü lemoonio náasä tápsuka entok tüisi chayeka yeu siika.

²⁷ Huanärim sime guómteka, át emo nátemajey:

—¿Jítasa ïri? ¿Jítasa ï bemela yore majti-ahuame? ¡Tua útteak! Maasu jume lemooniom sáuhue, bempo éntok ä nok jíkkaja.

²⁸ Huanäi sime Galiléa buiära chíkola jíkkajituk jü Jesústa yáari.

*Jesús Perota asu kökoremta tütek
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)*

²⁹ Huanäi Jesús Jacobo entok Juántamaki, sinagogapom yeu sájaka, Simmom entok Andrësta jóahuim yájjak.

³⁰ Huämi jóapo éntok jü Símonta asu taijhuécheka bökay. Huanärim ä kökore bétana Jesústa ettejhuariak.

³¹ Jesús éntok áman au rúkteka, mámpä buíseka ä yétchak. Huanäi sep jü taijhuéchiria ä tójjak; huanäi jita am joria táytek.

Jesús juebena kökoreme tütek
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Huanäi huäri taahuarit täata áman huétchuko, síme huame kökoreme áu nau tóijhuak, entok huame lemooniom bem jiápsipo jípureme.

³³ Júnëli síme puéblopo jóakame áman nau rúktek jum puertahui.

³⁴ Jesús éntok juebenam tütek, kökoata jípureme. Juebena lemooniom yeu béebak, entok kaa am noktuak, bueítukim béja júneyay ä jábétukähui.

Jesús Galiléapo naa siika géntemmeu nokaka
(Lc. 4:42-44)

³⁵ Yokoríapo kethuey, ketune unna kútkoako, Jesús yejteka yeu siika ánia see päriau bíchaa. Huämi oraciónta yáuhuak. ³⁶ Huanäi jú Simmom, entok huame áamak áma aneïhuim, akim ä jariak.

³⁷ Ä téakam ínel áu jiaahua:

—Síme enchi jaria.

³⁸ Áapo éntok ínel ámeu jiaahua:

—Jántebu sékána pueblommeu bíchaa, bueítukne ámani ket ámeu noknake; huäri béchibone yebij-la.

³⁹ Huanäi síme Galiléat naa siika ámeu nokaka bem sinagogapom, entok lemooniom yeu béebaka.

Jesús senuk leprata jípuremta tütek
(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Senu yoreme Jesústau yepsak sähua leprata jípureka. Huanäi tónommia kíkteka jiokot ínel áu jiaahua:

—Júnel éätekë ín kökoa ára nee úhua.

⁴¹ Jesús éntok ä nák jiokoleka, ä mámam áu rútuksiak. Huanäi át mámtoka ínel au jiaahua:

—Jeehui, júnelne éiya; türiäe.

⁴² Júnel ä noksuk jíbba, jú sähua lepra kökoa kaitatuk; huanäi türiak.

⁴³ Të tüisi ä téjhuasuka ä simtuak, ínel áu jíaka:

⁴⁴ —Katë jábetau jíale. Ámanë huéiye jú tiöpopo nésauhuentahui. Emoë bíttebo, éntoke jita júne áman tójja, Moiséjta nésahuekäpo bénasi, em türiakä bétana, entok bempörim júneenakë béchíbo.

⁴⁵ Të jú yoreme yeu sika jíba ä nok táytek, huaka áu yáahuakamta. Huanäi símekut júneriatuk hua áu yáahuakame. Jesús béja kara júne machisi áma aaney, jum pueblopo. Mékka ániapo jíba an sísimey. Huáamirim áu yayajay símekut bétana.

2

Jesús káráktilata tütek

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

¹ Chúkula jaiki taahuarim huéy, Jesús júchi pueblo Capernáumpo yepsak. Huanäi jíkkaijhuak, jóapo anë téaka.

² Huanäi juebena gente áu nau yájjak. Jóata pújbapo júnem kaa békiakay. Áapo éntok Diosta noki ámeu nookay.

³ Huanäi naikika káráktilata nau huériakam Jesústau yájjak.

⁴ Tem genteta juebena béchibo kara Jesústau kiimuy. Huanärim jü kárit jámuka ä anëbeu béppa ä guójoktiak. Huanärim huämi áman áu kómä teekak, huaka káráktilata, áachä böyëumak chíkti. ⁵ Jesús bem Diosta súalëu bíchaka, ínel au jiaahua jü káráktilatahui:

—In üusi, bejë jiokorihuak em Dios bejrim-mechi.

⁶ Jume maestrom leyta yore majtíame éntok áma jokay, bem jiápsipo ínel éaka:

⁷ “¿Jatchiakasu ïri junëli nooka, Diosta béj-reka? ¿Jábesu Dios bejrim ára jiokore? Dios jíbba.”

⁸ Jesús éntok ä espíritupo bem jiápsipo éäu jüneriaka ínel ámeu jiaahua:

—¿Jatchiakem enchim jiápsipo junëli eiya?

⁹ ¿Jáchisu chë kaa obiachi jü káráktilatau jiau béchibo: “Em kaa tü yáarimmechë jiokorihuak”; o, “Yejtekë em at böyëu tóboktiaka naa huéiye”?

¹⁰ Të enchim jüneenakë béchibo, juka Yoremta Üusi ími buíapo úttiata ä jípurëhui, jume Dios bejrim yore ä jiokoriná béchibo.

Huanäi jü káráktilatau ínel jiaahua:

¹¹ —Emoune ínel jiaahua: Yejtekë em at böyëu tóboktiaka huéiye em jóau bíchaa.

¹² Huanäi áapo yejteka; éntok, juka áachä böyëu nuka, símem bíchäpo yeu siika. Huanäi éntok síme at guómteka Diosta úttilek, ínel jíaka:

—Jauhuey júnete ílë bénak kaa bil-la.

Jesús Levíta núnnuk
(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³ Jesús júchi bahue mayuau bíchaa siika. Juebena gente éntok áu náu yájjak. Huanäi am majtiay.

¹⁴ Ama huam huéeka, Levíi, Alfeota üusi, bankopo kátekamta bitchak, jum yäura tómita nau totoijhuäpo. Huanäi ínel au jiaahua:

—Ino sáukë huéiye.

Huanäi Levíi kíkteka áa sáu siika.

¹⁵ Ínëli yeu siika: Jesústa Levíita jóapo jibuäka mesau ä káteko, juebénaka jume impuestom náu totojame entok huate Dios bejrita boojoriame mesahuim Jesústamak jotek, entok ä discíipulommaki. Bueitukim juebénaka Jesústamak réjtey.

¹⁶ Huanäi huame maestrom leyta yore majtiame entok jume pariseerom ä bitchak, jume yäura tómita nau toij-lerommak entok Diosta bejri boojoriammak ä jibuäyo. Júnëlim ámeu jiaahua, ä discíipulommehui:

—¿Jatchiaka júri ámemak jibuä, jume Dios bejrita boojoriammaki, entok yäura tómita nau toij-lerommaki?

¹⁷ Jesús éntok am jíkkajaka, ínel ámeu jiaahua:

—Huame kaa kökoreme kaa mérikota huátia, ál-la huame kökoreme. Kanne huame lútula jíápsame núnuseka äbo yebij-la, ál-la huame Dios bejrita boojoriame.

Jesústam ayuunota bétana nátemaje
(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

18 Jume Juanta discípulom éntok jume pariserom ayuunay. Huate gente Jesústau yájaka ínel áu jiaahua:

—¿Jatchiaka jume pariserom discípulom éntok Juanta discípulom ayuunota johua, jume em discípulom éntok, ëe?

19 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—¿Jachu jume emo jubiahuaú núnuri ayuunanake jáni, juka jubemta ámemak aneyo? Ëe; karam ayuuna, juka jubemta ámemak aneyo.

20 Të taahuarim yúmanake, juka jubekamta am tö simnakëhui; huanäi ál-lam ayuunanake.

21 'Kaabe bemela sánkota sanko muerapo cháchäbua, bueítuk jü bemela sanko muerapo chäbuhuaú, chëhuasu síutinake.

22 Entok kaabe vino bemelata huaka bea bóosa örampo töttöa, bueítuk jü vino bemela jume bóosa öram síutianake. Huanäi éntok guötinake; jume bóosam éntok nasóntunake. Kíalíku jü vino bemela huaka bea bemelampo töttöhua.

Jimyore táapo discípulom tirijko bújam jüusakay

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

23 Júnaksu jimyore táapo Jesústa et páman huey, jume ä discípulom áamak kateka jume tirijko bújamim jüusakay.

24 Huanäi jume pariserom ínel au jiaahua:

—¿Jatchiaka em discípulom jimyore táapo íkái johua, kaa jo mátkik?

25 Áapo éntok ínel ámeu jiaahua:

—¿Jáchem jauhuey júne kaa ä bit-la, juka jiojteta Davita yáakäu bétana, jiokot éaka, tébäureka, áapo éntok jume áamak aneihuim?

²⁶ Abiatarta sacerdoote tékilpo chë ä nésahueyo, David huam Diosta jóapo kibakek. Huanäi huame páanim Diostau bíchaa näikiarim buäka, huame áamak kateme kétchi. Huámëi páanim jume sacerdoote tékilta joame jíbam ára am buäyey, kaa kia jábe junne.

²⁷ Jesús két ínel ámeu jiaahua:

—Jü jimyore taahuari yoremta béchïbo yáari; të kaa jü yoreme jimyore taahuata béchïbo.

²⁸ Íari béchïbo ínapo, jü Yoremta Üusi jimyore taahuata béppane yötaka nésahue.

3

Yoreme huakiam mámakame (Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

¹ Júchi éntok Jesús sinagogapo jume judíom nau yayajäpo kibakek. Huämi éntok yoreme aaney, huépülam huakiam mámaka.

² Huate éntok Jesústachim suaka ä bitchay, ä nätua báreka, jimyore táapo huaka kökoremta ä tüte máchileka.

³ Huanäi jü yoreme huakiam mámakamtau Jesús ínel áu jiaahua:

—Yejtekë ímï násuk kikte.

⁴ Huanäi jume géntem temajek, ínel jíaka:

—¿Türi jáni jimyore táapo tühuata yáa béchïbo, o kaa tühuata yáa béchïbo? ¿Türi jáni senu jíapsita jínëu béchïbo, o jábeta ä úhuä béchïbo?

Të bempo kaa jíaleka taahuak.

⁵ Jesús éntok omteka éntok sirokaka áme békatanana reemtek, námakak bem jiápsekä béchibo. Huanäi hua yoremtau ínel jiaahua:

—Jume em mámamë rútuksia.

Ä rútuksia éntokim türika taahuak.

⁶ Huanäi jume pariserom yeu sájaka, noktam nau tütek Herodianommaki, Jesússta mëbáreka.

Juebena gente bahue mayuat aneme

⁷ Huanäi Jesús bahuéu bíchaa siika, ä discípulommaki. Gente éntok Galiléa buiära bétana tüisi juebénaka áman au yájjak; álä bénasi Judea buiära bétana,

⁸ Jerusalén, Idumea buiära, Jordán huáyšana bétana, Tiro éntok Sidónpo pueblompo chíkola jóakame. Júnëli tüisi juebénaka au nau yájjak, nokta jikkajaka buéresi jita ä joäu bétana.

⁹ Huanäi Jesús jume ä discípulom téjhuak, juka canoata huéchiapo am jípu sáhueka, áma yejte báreka, juka genteta kaa ä pittianakë béchibo.

¹⁰ Bueítuk Áapo juebenam kökoreme tütelatukay. Júkärím júneriaka, huame kökoata jípureme áa béppa emo tábbey, at mámte báreka.

¹¹ Jume espíritu chíchá mamachim ä bíchakam tónommey áu japjaptey. Huanärím chayeka ínel jiaahuay:

—¡Émpë jú Diosta Üusi!

¹² Áapo éntok kutti ámeu nookak, kaa au yeu machiria néshueka.

*Huame dóoce apóstolim yeu púari
(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)*

13 Huanäi kähuit jämuka, huame ä huáatiähuim núnnuk; bempo éntok au yájjak.

14 Huanäi ímëi dóocem au yájakame tékiata am mákkak, áamak am annakë béchïbo, entok náasam bíttua báreka, huame gentemueu am béchïbo,

15 entok áapörík bétana yäura útteata am makkak, huaka kökoata am tütenakë béchïbo, entok lemooniom yeu am bébnakë béchïbo:

16 Ímërim jume yeu púarim: jü Simmom, Peero ti ä téhuaatuakähui,

17 entok jü Jacobo entok Juan ä sailahua, Zebedeota üusim, Boanergem ä téhuaatuakähui, yúku jímmaata jáhui uusim tiau báare,

18 entok Andrés, entok Felipe, entok Bartolomé, Mateo, Toomas, Jacobo Alfeota üusi, Tadeo, Simmom jü cananista,

19 entok Judas Iscariote, hua ä nénkakame.

Espíritu Santota béj-reka nokhuame

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

Chúkula, Jesústa ä discípulommak jóau ä yepsak,

20 jü gente júchi au nau yájjak; junëlim kara júne ay jïbuäy.

21 Huanäi jume áamak huéerim ä jíkkajaka au yájjak, yeu ä huéria báreka, bueitukim ä kóba rókotulä tíiyay.

22 Jume escriibam Jerusalén bétana áma yájj-lame:

—Beelzebútam ä jíápsipo jípurë tíiyay, entokim Beelzebú lemooniommeu yäutta téhuampo jume lemooniom yeu ä bébä tíiyay.

²³ Jesús éntok am núnuka, ejemplota ámeu yétchak, ínel ámeu jíaka:

—¿Jáchisen Satanás juka Satanásta yeu bébnake?

²⁴ Jíta rey yáura júne au näikimtelataka anëtek, ìri rey yáura kaibu jíba béchïbo yáuratunake.

²⁵ Entok jume jóapo emo béj-reka emo näikimtelatuk, ìri jóuhua kaibu bínhuatunake.

²⁶ Jü Satanás au béj-reka au tóboktiak, au näikimtenake, entok kaibu bínhuatunake, bueítuk jíba luutinake.

²⁷ 'Kaabe júne jábe yorem útteakamta jóau kibakeka ára jíta ä úhua, kaa bát ä súmako; të ä súmakätek ál-la ára jíta ä úhua.

²⁸ 'Tua lütüriapone ínel enchimueu jiaahua, sime jume yoremem Dios bejri yáarimmechim jiokoritunake, entok hua nooki Diosta béj-reka nokhuame;

²⁹ të kia jábe junne Espíritu Santota béj-reka nokame kaibu jiokoritunake, të hua bétte noki at chúpatunake jíbapo béchïbo.

³⁰ Ínel jiaahua bueítuk bempom espírituta chïcha machik ä jípurë tíyay.

Jesústa áiye entok ä sailahuam

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹ Chúkula, jume ä sailahuam entok ä áyehua ámam yájjak. Huanärim päkun tahuaka ä núnutebok, juka Jesústa.

³² Huanäi hua gente juebénaka áa chíkola jokame ínel au jiaahua:

—Ímirim päku aane, jü em áiye entok jume em sailam enchi jariaka.

³³ Áapo éntok, ínel ámeu jiaahua:

—¿Jábesu jü ín áiye, entok jume ín sailam?

³⁴ Jume áa chíkola jokame bíchaka éntok ínel jiaahua:

—Ímëi ámëria jü ín áiye, entok jume ín sailam.

³⁵ Bueítuk jábe junne Diosta eäu joame, ìri ájãria jü ín saila, entok ín huaayi, entok ín áiye.

4

Et-lerota ejemplo

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Jesús júchi bemelasi am majtia táytek jum bahue mayoachi. Huanäi juebena gente au nau yájjak. Jesús éntok canoapo yejteka bahuéu kibakek. Huämi aaney canoapo, síme gente éntok bää mayoachi.

² Huanäi juebenak am majtiay, ejemplom ámeu jójjoaka, huanäi nokaka ínel am majtiay:

³ —Íkãrem jíkkaja: Jü et-leero echíseka yeu siika. ⁴ Júnaksu éntok ä echay, jü huate báchia böo mayoat huáttek. Huanäi jume huikichim au yájaka ä buäka.

⁵ Jü huate éntok téta buíapo huáttek, huam kaa yún buíata ayukäpo. Huanäi läuti síhuek, kaa yún ä buíakä béchïbo.

⁶ Täata yeu sik tájjak, entok kaa mékka kömä nahuaka béchïbo huaakek.

⁷ Huate éntok júya huíchärata sísihuëpo huáttek. Huanäi hua júya báchia síhueka,

áapat yötuka ä jíabi mäak, huaka báchia ethuakamta. Huanäi éntok kaa taakak.

⁸ Të jü huate buía türiku huáttekame síuhuek, entok yötuka taakak. Huanäi jü senu báchia treinta báchiam nénkak, senu éntok sesentam, senu éntok cientom.

⁹ Entok ket ínel ámeu jiaahua:

—Huä jünee báareme at suaka ä jikkaijnake.

Jume ejemplom jita béchibotukähui

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Huanäi, huaka juebena genteta sákasuk Jesústa áapola ä tahuak, jume dóoce entok jume huate áma anëhuim Jesústa temajek, hua et-lerota bétana ä nookakähui, jáchin ä jiau bárëhui.

¹¹ Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Eme ä täyatuahua, juka éhuil Diosta reytaka nésahuëhui. Të huame päkun aneme éntok, ejemplommeyi simeta.

¹² Entokim bíchaka júne kaa bínnaake, kaa at jünee béchibo, entokim ä jíkkajaka júne kaa at jüneenake, entokim kaa jíapsi kúaktinake, jum bem Dios bejrimmechi kaa bem jiokorinä béchibo.

Jesús el-lerota ejemplo am majtia

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ Huanäi ínel ket ámeu jiaahua:

—¿Katem át jüneiya i ejemplochi, et-lerota bétana huémtachi, jáchin ä jiau bárëhui? ¿Jáchisu jüntukem ámet jüneenake, síme ejemplom íneli huémmechi?

¹⁴ Jü echame jüri nokta eecha.

15 Īri ínel hua báchia böo mayoat huéhekame: huame tü nokta ámeu nokhuakäu, jikkaijsuka chúkula Satanás ámeu yepsaka, huakä nokta bem jiápsipo ethuakämta am kóptituanake.

16 Ket áma huámsu hua téta buíapo eechi: huame nokta jikkajame, láutim al-leaka ä mabetnake.

17 Të kaa ámet naahuak, kia chúbala jíbam bem jiápsipo ä jípunake. Huanäi huakä jiokot anhuamta ámeu ayu táytek, entok nokta béchibo guojájja táytek, sepim kaa al-lee táytinake, entokim ä tóijnake.

18 Ímëi éntok huame júya huíchärata násuk eechi: huame nokta jikkajame,

19 të ím ániapo ayukamtat bem jiápsekä béchibo, entok hua buéresi ríkora yore bätättähuamtat bem jiápsekähui, entok kaa huéeläpo bem áttea péäu ámeu ayu táytek, hua noki bem jiápsipo ethuakame kaa útteaka tatahua, entok kaa chúchupe.

20 Ímëi éntok jume buía türiku ethuakame: huame nokta jikkajaka tua ä mabetakame, jü báchia ténasi bem jiápsipo chúpanake. Jü báchia chúpuk senu treintata nénkinake, senu éntok sesentata, senu éntok cientota.

*Sime éhuil ayukame yeu machinake
(Lc. 8:16-18)*

21 Entok ket ínel ámeu jiaahua:

—Jü machiria nühuakätek, ¿jachu kajóna bétuk entok totöhua bétuk mánana jáni? Ee,

ɔjachu kaa jum jita ä machiria máchiku jikat mánatunake?

²² Bueituk kaita hua éSORI kaa yeu mamachiamé, entok kaita éhuil ayuka kaa jüneriatunakeme.

²³ Huä jünee báareme at suaka ä jikkaijnake.

²⁴ Ket ínel ámeu jiaahua:

—Áachem suuhua, hua enchim jíkkajäubechi. Huä enchim jita jábeta ay jünakteriäubey, Dios ket enchim ay jünaktenake. Bueitukem huatek áa béppa mabetnake.

²⁵ Bueituk hua jita jípureme júchi huatek mabetnake; hua kaita jípureme éntok, júkái ili ä jípurëu júne úhuaana.

Báchia síhueka yötukame

²⁶ Huanäi Jesús júchi ínel jiaahua:

—Ílë bénna, jü Diosta reytaka nésahuëhui, jáchin jü yoreme báchiata buíapo echame.

²⁷ Huanäi áapo tukariu yúmak kótnake, yokoríapo éntok yejtenake. Huä bácia éntok kaa ä jüneäpo síunake éntok yötunake.

²⁸ Bueituk hua bácia buíata úttiäray yötuka chúchupe. Késam huëpo óguotunake, júchi éntok móanake, chúkula éntok takanake.

²⁹ Huanäi huaka báchiata chúpilatuk, huame osam au kibachana, bueituk béja yúmala, jü taahuari etta tóboktianähui.

Mostaza báchiata ejemplo (Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ Jesús ínel ket jiaahua:

—¿Ä jítasute bénä tiánake jäni, juka Diosta reytaka nésahuëhui? entok, ¿jita ejemplotate ä bénä tiánake?

³¹ Mostaza bächia ténasi maachi. Huäri bächia chë júne ilitchi, huame huate bächiam ím buíapo ayukame béppa.

³² Të ethuakátek yötunake, chë bueürusi yötunake, huate júya síarita béppa. Bueerem mesëkirianake. Júnëli huame huikichim ä jékkaa bétuk júne ára kópana, entokim ára at tosate.

Jesús ejemplom jíba yáuhuak

(Mt. 13:34-35)

³³ Júnëli Jesús juebena ejemplom joaka ámeu ä nookay, juka nokta, bem ára ä jíkkajäpo núkisi.

³⁴ Kaa ejemplommeyi kaa am mamajtiay; të jume ä discípulom bempola aney, símeta machisi am téttejhuay.

Jesús buere yúku jékata yánti tahuatuak

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ Huäri taahuarit, kúpteyo, ä discípulommeu ínel jiaahua:

—Jante, huáyтана bíchaate kannake.

³⁶ Huanärim huaka gente büruraata sákatuaka, hua canoa ä kátekaïpom ä núk sájjak. Entok huate canoam ket amam jípuhuay.

³⁷ Huanäi buere jéka yúkumak au tóboktiaka, jume máarem canoam beb táytek Júnëli béja báammey tápunak.

³⁸ Áapo éntok jum canoapo áma bétana böka kótchimey, kojnim béppa kobaka. Huanärim ä búsaka ínel áu jiaahua:

—¡Maestro! ¿Jachë kaachin éiya itom kókkoy junne?

³⁹ Huanäi yejteka, jekatau kutti nónookak ä kíkte sáhueka:

—¡Empo baahue katë jiale yántë taahua!

Huanäi kíktek jü jeeka, entok síme yanti taahuak.

⁴⁰ Huanäi Jesús jume ä discípulommeu ínel jiaahua:

—¿Jatchiakasem tüisi májhue, éntokem kaita súale?

⁴¹ Huanärim buéresi májhueka ínel nau jiaahua:

—¿Jábesu íritaka? Jü jeeka ä nok jikkaja, entok jü bahue junne.

5

Jü yoreme Gadareno lemooniom ä jiápsipo jípureme

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ Huanärim bahuéu huáytana bétana áma yájjak, jum Gadarenom buíaráhui.

² Jübuachä Jesústa jum canoapo kömä chéptilatuko, jü yoreme ä jiápsipo lemooniom jípureme ä nankirika siika, jum kau guójöku kókkolam totoijhuäpo yeu simlataka;

³ bueítuk áma jóakay. Të kara jábe yánti ä jípurey, kia cadenammy ä súmaka junne.

⁴ Bueítuk juebénasi sisiguokimmey entok cadenammy súsumahuay, të am chukchuktiay, éntok huame sisiguookim júne kotkóttiay. Ínëli kaabe ä yüey.

⁵ Bueïtuk jíba taahuarit entok tukaarit naa búrujti jum kau guójöku kókkolam totoijhuäpo entok jum káhuimmet chay sisimey, tétammet kökosi áu joaka.

⁶ Të Jesústa mékka bíchaka, áu tájti búiteka áu tónommia kíktek.

⁷ Huanäi tüisi chayeka ínel jiaahua:

—¿Jítasë ínomak júneria, empo Jesús, Dios jíkat téhuekapo kátekamta Úusi? Diosta béchïbo, katë nee jiokot johua.

⁸ Tí jiaahuak bueïtuk Jesús ínel áu jiaahuay:

—Empo lemoonio, jú yoremtachë yeu huéiye.

⁹ Huanäi Jesús ä temajek:

—¿Jáchisë téhuaak?

Áapo éntok ínel ä yommiak:

—Legión tine téhuak, bueïtukte juebenna.

¹⁰ Huanäi jú yoreme tüisi jiokot áu jiaahua kaa huämi buiärapo yeu am bep íaaka.

¹¹ Huämi kau mayoachi juebena kohuim áma rejteka jíbuäy.

¹² Huanäi jume lemooniom áu jiokot jiaahua, ínel jíaka:

—Huame kohuimmehuë itom jaase; éläpote ámet kimunake.

¹³ Jesús éntok am jehuiteriak. Huanärim yoremtat yeu sájaka, kohuimmechim kíimuk. Jume kohuim éntok, jíbatua guoy míltukay. Huámëi siba bahuéu kóm huáttek; huanärim áma kókkok.

¹⁴ Jume kohuim suayähuim éntok tenneka, jume pueblopo jóakammeu júneehuamta ámeu tójjak, entok jume huasammet jóakammehui.

Huámëi éntok áma yeu sikamta bit báreka áman yeu sájjak.

¹⁵ Jesústahuim yájaka juka yoremta bitchak lemooniota jiápsipo jípureka kókoreka, Legiónim jípuréuta, sánkotelataka áma kátekamta, éntok yúmalasi suaka; huanärim guómtek.

¹⁶ Huanäi huame ä bíchakame am ettéjhuariak jáchin hua lemooniota jípuréitau yeu sikamta, éntok huame kohuimmehui.

¹⁷ Jume áma joome éntok Jesústau jiokot jiaahuay huämi bem buiärapo yeu ä huée sáhueka.

¹⁸ Huanäi Jesústa béja sim báreka jum canoapo ä jámuyo, jü lemooniom jiápsipo jípuréihui áu jiokot jiaahuay áamak an rókaka.

¹⁹ Të Jesús kaa báarek, ál-la ínel áu jiaahuak:

—Em jóahuë huéiye, em huahuajimmehui. Akë am ettéjhuaria juka Señorta buéresi emou yáakähui, éntok jáchin enchi ä nák jiokolekähui.

²⁰ Huanäi sika juka nokta chíbejtia táytek. Decapolis buiärata yúmau tájti, jáchin Jesústa buéresi jita áu yáakähui. Huanäi síme át guómtilamtaka taahuak.

Jáirota maala, éntok jámmut Jesústa sánkot jálojtekame

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

²¹ Jesús júchi canoapo huéeka bahue huáyтана yeu ä yepsak. Gente éntok juebénaka áu nau yájjak, huämi bahue mayoat ä anëpo.

²² Senu éntok sinagogapo chë nésahueme, Jáirö ti téhuakä, áma yepsak. Jesústa bíchaka ä guókpo tónommia kíktek.

²³ Huanäi tüisi jiokot ínel áu jiaahuak:

—In maala béja mukiapo aane; ámanë sika át mámte, ä türinakë béchïbo, huanäi jíapsinake.

²⁴ Huanäi Jesús áamak siika; gente éntok juebénaka áamak sájjak. Júnëli ä huë páman nau ä pittiasakay. ²⁵ Senu jámmut éntok béja dooce huásuktiapo ä kökoa kaa chúkteka át huéiyey, kaa tutüriaka áma aaney.

²⁶ Tüisi jiokot au siika, juebena jittoleerom mámpo; símeta juka ä átteahua luutialatukay. Të jíba kaita hua jittoa áu türiakay, ál-la chëhuasu kökorey.

²⁷ Të Jesústa bétana nokta jíkkajaka, amá bétana áamak kateme násuk áu rúkteka ä sánkobet jálojtek,

²⁸ bueítuk ínel éiyay: “Kiane ä sánkobet jálojtek júne türinake.”

²⁹ Huanäi áachä jálojtek jíba jü ójbo kíktek. Entok ä türiakäu innëak, jü jíbebeata bétana.

³⁰ Huanäi Jesús ä takaahuapo úttiärata át yeu sikamta iinnëaka, huame áamak katemmu kúakteka ínel jiaahua:

—¿Jábesu ín sánkommet jálojtek?

³¹ Huanäi ä discípulom ínel áu jiaahua:

—Juka juebenaraata enchi pítpittiamtë bitcha, éntoke nátemaje, “¿Jábeta émot jálojtekähui?”

³² Të Jesús nate chíkola náasam bitchak huaka at jálojtekamta bit báreka.

³³ Huanäi jü jámmut máujrimey, áu yoaka, entok jünéaka jita áu yáahuakähui. Huanäi áu

tónommia kíktek, entok símeta juka ä kökoa bétana ä téjhuak, jáchin áu ä sikähui.

³⁴ Huanäi Jesús ínel au jiaahua:

—In maala, jü em nee súalē béchībē türiak. Én éntoke yanti jíápseka huéiye, em kökoa bétanē türikä tahuala.

³⁵ Júnälä nokaisu, huate huam bem nau yayájäpo nésauhuemta joa bétana áma yájjak ínel au jiaka:

—Em mala béja muúkuk. ¿Jatchíakasē ketune juka Maestrotá muksi éetua?

³⁶ Jesús éntok íkái jíkkajakä ínel au jiaahua hua nésauhuemtahui:

—Katē jachin eiya; kial jíbe nee súale.

³⁷ Huanäi kaabeta éntok áamak kat íai Perota, éntok Jacobota, éntok Juanta Jacobota saíla jíbba.

³⁸ Jesús éntok hua nésauhuemta joau yepsaka, huaka naa muksi huemta bitchak, éntok buanhuamta jíkkajak, éntok jiókot jíáihuamta.

³⁹ Huanäi áman kibákeka ínel ámeu jiaahua:

—¿Jatchíakasu naa muksi huéiye, éntokem buaana? Jü usi jámmut kia kotche, kaa mukila.

⁴⁰ Huanärim ä junnériataitek. Tē Áapo símem yeu béebaka, hua ili jámutta jápchimak, éntok ä áyemak, éntok huame áamak katëummak áman kibákek huam múkilata bökäihui.

⁴¹ Huanäi juka ili jámutta mampo buíseka ínel au jiaahua:

—Talita kumi —ítom nokpo ínel jiaubáare: Ili jámmut, émoune ínel jiaahua, yejtē.

42 Jü ili jámmut éntok sep yejteka naa hueetáitek, bueituk béja dóoce huásuktiriam huéria. Huanärim tüsi at guómtek.

43 Jesús éntok tüsi am téjhuak kaabeta ä ettéjhuaria nésauhueka, éntok ä jibuätua nésauhuek.

6

Jesús Nazaretpo aaney
(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

¹ Jesús huämi yeu sika ä buíarau yépsak, jume ä discípulommaki.

² Jimyore taahuata yúmak éntok jum sinagogapo am majtiataitek. Huanäi juebenakä ä jikkajakä at guómtek ínel jíaka:

—¿Jákübo bétanasu iri íkái täya jáni? ¿Jita suáhuasa jáni iri ä jípuréhui, éntok hua milagrom ä joáhui, jítasasu nok báare jáni?

³ ¿Jachu kaa iri ínel jü carpínteero, Mariáta asóa, Jacobota, éntok Joseta, Judasta, éntok Símonta saayi? ¿Jáchum kaa ket im itomak aane jume ä huáyihuam?

Huanärim áa bétana jájana jiautáitek.

⁴ Jesús éntok ínel ámeu jiaahua:

—Kíal jábe profeta júne yórihua, të huam ä buíaräpo, éntok ä jóapo ä huahuajim násuk ee.

⁵ Huanäi jume milagrom júne kara áma yáuhuai, Kia huame kókoremmet kaa jáikimmet jíba mámtéka am tütek.

⁶ Huanäi kaa at al-léakä taahuak hua kaíta bem súalëubechi. Huanäi Jesús jume huate puéblommet naa siikä am majtiaka.

Jume dóoce comisionpo yeu jaahuak
(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

⁷ Jume dóoce yeu púarim nau núnuka, guoguóyim naa bíttuak, útteata am mákakä diáblom yoremem jiápsipo yeu bébnakë béchïbo.

⁸ Éntok kaíta am huéria sauhue böot béchïbo, morralta, éntok páanim junne, tómita junne; boróoniata jíbba.

⁹ Éntok am béräbochate sauhue, éntok kaa guoyik sánkotam huéria sauhue.

¹⁰ Ket ínel ámeu jiaahua:

—Kia jak jóapo enchim mabethuakäpem aane, jum puéblopo enchim yeu kátëpo tajti.

¹¹ Símekut huam kaa enchim mabethuakäpo, éntok huam kaa enchim nok jikkaibahuäpo, yeu katëtekem huaka tóröchiata enchim guókimmet chätulata ámeu tátaknake, bem jüneenakë béchïbo kaa tüisi bem ayúkähui. Tua lütüriapone enchimeu ínel jiaahua, huame Sodóma teäpo éntok Gomórrapo joomem chë jiokoritunake hua taahuari bette nokta chúpeyo, huame puéblopo kaa enchim mabethuakäpo joomem béppa.

¹² Huanäi jume dóoce yeu púari yeu sájakä géntemmeu ä noktáitek, huaka yoremem emo temajeka am jíapsi kúaktinakëhui.

¹³ Éntokim juebena diáblom yoremem jiápsipo anëu yeu bebbai, éntok juebena kökoremem tütek aceiteta ámet óreka.

Juan Bautista mëhuakähui
(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

14 Jü rey Herodes éntok Jesústa bétana buériata jíkkajak, bueituk ä téhuam símekut yeu machiak. Huanäi Herodes ínel jiaahua:

—Juan jü batöaïhui jíabitela, jume kókkolam násuku. Kíaliku úttiärata jípure milagrom ä jonákë béchïbo.

15 Huate ä Elías tíyay. Huate éntok huame huate profetam násuk ä profeta tíyay.

16 Íkai jíkkajakä jü Herodes, ínel jiaahua:

—Ïri jü Juan ín kóba chúktiatebokähui. Ápo kókkolam násuk jíabitela.

17 Bueituk ápo juka Juanta buíjtebokä ä carcelpo ä páttiatebokay, Herodíasta béchïbo, Felípeta juubi ä sailahua; bueituk ápo, jü Herodes, Herodíasta jípurey.

18 Bueituk Juan Herodestau ínel jiakay:

—Kaa türi juka em saila jubi em jípurëhui.

19 Herodías, éntok át kopteka ä mëpéiyay, të kaa áma yuumay,

20 bueituk Herodes Juanta bétana májhuey, bueituk jüneiyay Juanta lútula entok Diostau bíchaa näikiataka ä jíápsaïhui, entok ä suayay. Ä jíkkajaka kaachin an máchika tatahuay, të tü éaka ä jíjikkajay.

21 Taahuari yuumak, Herodesta huásuktiriam yúmariaka pajkoy. Kúptey am äbosek, huame áamak nésahueme, sontaro yäuram, entok Galiléapo chë nésahueme.

22 Huanäi Herodíasta jámut ásoa yisimeka áman kibakek. Herodes éntok tüsä musäuleka taahuak, entok huame mesau áamak jokaihuim. Huanäi jü rey hua ili jámuttau ínel jiaahua:

—Em huátiähuë inou aahua; ínapone enchä máknake.

²³ Entok ä nokäu bát kéchaka ä lütüriatebok, ínel jíaka:

—Simeta em inou aahuäune enchi máknake, reytaka ín nésahuëpo násuk áman junne.

²⁴ Huanäi hua ili jámmut yeu sika ä áyebeu nátemajek:

—¿Jítasune áunake jáni?

Ä áyehua éntok ínel au jiaahua:

—Juka Juan Bautistata kóbba.

²⁵ Áapo éntok sep áman kibakeka, jü reytau ínel jiaahua:

—Én läutine puraato bueürupo ä huátia, juka Juan Bautistata kóbba.

²⁶ Huanäi jü rey tüisi kaa al-lëeak. Të juka ä nookakäu ä lütüriatebokä béchïbo, entok huame áamak mesau jokame tihueka, kara ëe ti au jíaka taahuak.

²⁷ Huanäi sep sontarota Juanta kóba chúktiaka áu ä huéria sáuhuek.

²⁸ Jü sontaro éntok áman sika jum ä páttiatukäpo ä kóba chúktiak. Huanäi juka kóbata jum puraatopo yéchaka, jü ili jámuttau ä tójjak; jü ili jámut éntok ä áyebhui.

²⁹ Huanäi jume Juanta discípulom ä jíkkajaka, áman sájaka ä takaahua nükä ä núk sájjak. Huanärim kókkolam mamähuäpo ä maäk.

*Jesús mamni mülim jïbuätuak
(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)*

³⁰ Jume apóstolim éntok júchi Jesústau nau yájjak. Huanärim ä ettejhuariak, simeta bem yáakähui entok bem am majtiakähui.

³¹ Áapo éntok ínel ámeu jiaahua:

—Emepolem ímin ínomak kaate ánia see päriahui; ámanïrem chúbala jimyorenake.

Bueituk juebénakam sákkay, entok juebénakam yájjay; junëlim kara júne ámey jïbuäy.

³² Huanärim jum canoapo sájjak ánia see päriahui, kaabeta anëhui.

³³ Huä gente éntok am bitchak yeu am sájako, entokim am tátäyak. Huanäi juebénaka hu-ate pueblom bétana guókimmea áman yájjak, ámepachi. Huanärim áu nau yájjak.

³⁴ Jesús éntok canoapo kom chépteka huaka juebenarata bíchaka tüisam jiokoley, bueitukim kabaram kaa kabyerokä bénasi áma aaney. Huämi juebenak am majtia táytek.

³⁵ Béja tüisi kúptey éntok, jume ä discíipulom áu rúkteka ínel áu jiaahua:

—Ímï ánia see päria, entok béja kúpte.

³⁶ Akë am sáka sáuhue; éläpom pueblomet entok ranchomet sájaka páanim emo jïnnurianake, bueitukim ímï kaita buä mátkhi.

³⁷ Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Akem am jïbuätua emëe.

Bempo éntok ínel au jiaahua:

—¿Jachute áman sájaka guoy cien denariom béjhuay páanim jïnnuka am jïbuätuanake jáni?

³⁸ Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—¿Jaiki páanimsem jípure? Ámanem sájaka am bítcha.

Bempo éntok am bíchaka ä téjhuak:

—Mamni páanim entok guoy kútchum.

³⁹ Huanäi simem báссо síaripo am jote sáuhuek, nátepola,

⁴⁰ cicientom náuhui entok cincucuentam náuhui.

⁴¹ Huanäi jume mamni páanim entok jume guoy kútchum nüka, téhuekau reemteka, Diosta tü éäu ámet chúpaka jume páanim rébektiak. Huanäi jume ä discípulom am mákkak, am mik sáhueka. Jume guoy kúchum éntok simemmet náikimtebok. ⁴² Huanäi síme jibuäka jóboak.

⁴³ Jume pan rérebeim entok jume kúchum buä bëterim dooce canajtam tátapunika áma tóboktiahuak.

⁴⁴ Huame áma jibuäkame éntok mamni mil oohuimtukay.

Jesús bäata béppa huerama

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ Chúkula Jesús jume ä discípulom canoau am jámutuak, áapat huáyтана pueblo Betsaidau am yaij íaaka, áapörík huaka juebenarata am sákatuäu tájti.

⁴⁶ Chúkula genteta sákatuaka, jum káhuii bíchaa siika, Diostau oraciompo nok báreka.

⁴⁷ Huanäi tukariu yúmay jü canoa bäa násukun aaney. Jesús éntok buíapo áapola aaney.

⁴⁸ Béja bájim jiäpo matchü bíchaa, canoata buaatiaka lotteme bítchak, bueítuk jü jeka am nankirika búitey. Huanäi ámeu siika, bäata

béppa huéeka, áme huam sika ámepat yebij báreka.

⁴⁹ Bempo éntok báata béppa huémta bíchaka, akim ä jóusi téyey. Huanärim cháchayek,

⁵⁰ entokim simetaka ä bíchaka sum éiyay. Të áapo sep ámeu nónookak, ínel jíaka:

—¡Óusem eiya, katem májhue, ínapone ájaria!

⁵¹ Huanäi canoapo ámeu ä jámuk, jü jeka yánti taahuak; bempo éntok naa muksi éakam át guómtilatukay.

⁵² Bueitukim ketune kaa jüneiyay, jáchin jume páanim búrusi yáahuakähui, bem námakak jíapsekä béchibo.

*Jesús Genesaretpo kökoreme tütek
(Mt. 14:34-36)*

⁵³ Huáytana bíchaa sákasukam Genesaret buiärau yájaka, mayoahuim yeu yájjak.

⁵⁴ Huanäi bempörim canoapo yeu sájak, jü gente Jesústa tátäyak.

⁵⁵ Huanärim huämi buiärapo simekut naa tenneka, jume kökoreme au nau toij táytek, bem ámet töyemmak chíkti, huam jak Jesústa aneí tíapo.

⁵⁶ Bueituk jak júne ä kibakeïpo, jum pueblompo entok ranchompo, jume kökoreme böo mayoat yeu totoijhuay jiokot jíaka, kia ä sánko mayoammet jálojti péaka. Huanäi síme huame át jálojtecame türiak.

7

Yoremta jíapsi nasontume
(Mt. 15:1-20)

¹ Huanäi jume pariseerom Jesústau yájjak, entok huate escriibam, Jerusalén bétana áma yájj-latukaihui.

² Huanärim huate ä discípulomet suuhuay, bueituk kaa leyta já páman báijmaka páanim bem buäye béchibo mamam chichä machim-mea. Huanärim béttesi áme bétana noktaitek.

³ (Bueituk jume pariseerom entok síme jume judíom, huame yoiyöturim boojoria páman, juebénasi kaa mam báijmakatekim kaa jíjibuäy.)

⁴ Entokim plaza bétana yájjak, kaa emo mam báksiako, katim jíjibuäy. Entok huate juebénaka jita aykay bem yöreihui: jume vasom ámey jíhuame, jume saarom, jume sisiguok vaasom, entok jume bem ámet töyehui.)

⁵ Huanäi jume pariseerom entok jume escribam Jesústa temajek, ínel jíaka:

—¿Jatchiakasu jume em discípulom kaa huame yoiyöturim boojoria páman kaate? Bueitukim kaa ito bénasi báijmaka páanim buäye.

⁶ Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—¡Eme Dios huáatemta bénasi emo antuame! Ál-läku Dios profeta Isaíasta tempo enchim bétana nookak, entok áapo ínel ä jíojtek:

Ímëi gentem bem teniy jíba nee yöre, tē bem jíapsihua mékka inou aane.

⁷ Kaita bėj-re jü bem nee emo yöre tíahui,

bueitukim yorem nésauta Diosta nésautukä
bénasi emo ä majtia.

⁸ Diosta nésahui tójakem, jume yoiyöturim boojoriauem johua: jume sarom báksiahuamta, entok vasom ámey jijihuame; entok juebenak ílë bénakem johua.

⁹ Entok ket ínel ámeu jiaahua:

—¿Jachem tüisi emo anë téiyey? ¡Bueitukem juka Diosta nésahui kaitäpo johua, juka yoiyöturim boojoriau enchim yöri bäre béchibo!

¹⁰ Bueituk Moisés ínel jiaahua: “Em áchayë yöre, entok em áiye. Jü ä áchaybet entok ä áyebet bettek nokätek, kaita át temaijhuaka mäna.”

¹¹ Eme éntok ínel jiaahua: “Tüisi jiaunake jü yoreme ä áchaybeu o ä áyebueu ínel jíäteko: Símeta huaka ín áttea ay enchi ín ania éähui, Diosta béchibo näikiari.” (Corbánta jiau bäre bénasi.)

¹² Júnëlem huaka yoremta ä atchai éntok ä áiye kaitäpem ä aniatua;

¹³ éntokem huaka Diosta nookakäu kaa bėj jóuhua, huame yoiyöturim boojoriau huatem majtiaka, éntokem juebenak ílë bénak johua.

¹⁴ Huanäi síme juebena genteta núnuka ínel ámeu jiaahua:

—Nechem jíkkaja símetaka, át jünee béchibo:

¹⁵ Kaita ayka yeutana jü yoremstat kimuka ä jíapsi násontenakeme, ál-la hua ä jíápsipo yeu huéeme.

¹⁶ Huä jünee báareme át suaka ä jíkkaijnake.

¹⁷ Huanäi juebena genteta tö sika senu jóapo kibakek. Huanäi jume ä discípulom ä temajek, juka ejemplota ámeu ä yéchakä bétana.

¹⁸ Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—¿Jachem eme két kaitat jüneiya? ¿Jáchem kaa jüneiya, huaka yeutana yoremnat kimumta kaabeta jíapsi násontenakêhui?

¹⁹ Bueítuk jü buáhuame kaa jíapsipo kiimu, ál-la sihuampo, entok chúkula yeu huéenake.

Íkai nokaka síme buáhuamta türi tíiyay.

²⁰ Ket ínel jiaahua:

—Huá yoremnta jíapsipo yeu huéeme, huári ä jíapsi nasonte.

²¹ Bueítuk jum yoremnta jíapsipom yeu kaate, jume juéna éerim, omot jubiahuame, éhuil jáamuchim jípuhuame, yore súahuame,

²² ékbua huame, kaa huéeläpo jita jípu péehuame, entok juénasi anhuame, jü yore bätäihuame, jü kaa tíura, senukut jita ínnêhuame, juénasi yoret nokhuame, hua emo buérialihuame, entok jume kaa suasi emo nühuame.

²³ Síme ímêi kaa tü yáarim yoremnta jíapsipom yeu huéiye, entokim ä nasonte.

Jámmut Diostat eähui sirofenicia naciompo jometukay

(Mt. 15:21-28)

²⁴ Huanäi Jesús huämi yeu sika Tiró éntok Sidón buiärau bíchaa siika. Huanäi huämi jak jóapo kibakek kaabeta ä bít iaaka. Të kara au éssoy.

²⁵ Bueituk senu jámmut áma aaney, ili jámut espíritu chicha machik jiápsipo jípuremta asoaka. Huári jámmut áatana nokta jikkajaka, áu sika ä guókpo áu tónommia kíktek.

²⁶ Áapo griegotukay, entok Sirofeniciapo jometukay. Huanäi jiokot áu jiaahuay, juka espíritu chicha machik ä jámut asoabet yeu ä bep sáhueka.

²⁷ Të Jesús ínel au jiaahua:

—Éläpo bat jume usiarim jóbonake, bueituk kaa türi jume usiarim páanim úuhuaaka ili chüümmeu am guötia béchibo.

²⁸ Áapo éntok ínel áu jiaahua:

—Ammäle jiaahua, Señor, të jume ili chüüm jume pan rérebeim mesata bétuk usiarim kóm huáttílame buabuäye.

²⁹ Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:

—Ínëli em jáká béchibo noitë huéiye. Jü lemoonio béja yeu simla, jü em jámut asoabechi.

³⁰ Huanäi ä jóau yepsaka, juka ä asoahua ä böyëpo bókamta téuhuak, béja juka lemoonio át yeu simlata.

Jesús nákapi nëota tütek

³¹ Jesús júchi nóttek jum Tiro buiära bétana. Huanäi jum Sidonpo naa búrujti siika, Galiléa bahuéu bíchaa, jum Decápolis buiärapo ámani.

³² Huanäi jü gente nákapi nëota áu nüpaka jiokot au jiaahuay, áa béppa ä mámte sáhueka.

³³ Huanäi áapolaik yeu núk sika, Jesús nákapo ä sútuteriak, entok ä sútu chítuaka nínit ä kómoniak.

³⁴ Huanäi téhuekau reemteka bueürum jíabitek, entok ínel áu jiaahua:

—¡Efata! —ínel jiau báare: ¡Étapotunakee!

³⁵ Huanäi sep jume náka guójöriam emo étapok, entok ä nín jísumaria búttek. Huanäi jünakiachisi nookak.

³⁶ Huanäi Jesús juka genteta téjhuak, kaabeta am ettejoria nésahueka, juka bem bíchakähui. Të chë tüisi junëli ä nésahuey junne, chëhuasum ä ettejhuay.

³⁷ Entokim tüisi át buere eeyak, ínel jíaka:

—¡Símeta tüisi johua! ¡Jume nákapim jíkkajjtua, entok múurom júne noktua!

8

Jesús naiki mílim jibuätuak

(Mt. 15:32-39)

¹ Huámëchi taahuarimmet tüisi juebena genteta áma aneyo, entok kaita am buä máchiako, Jesús jume ä discípulom núnuka ínel ámeu jiaahua:

² —Juka genteta juebenak ínomak anemtane jiokolë, bueítukim béja baij taahuare ínomak aneka, entokim kaita buä mátchi.

³ Bueítuk kaa jibuälame bem jóau sákatuak, böochim tébäi huáttinake, bueítuk huate mékka bétana äbo yáij-la.

⁴ Huanäi jume ä discípulom ínel ä yommiak:

—¿Të jákübosu jábe páanim ámeu nüpaka am jóborianake jáni? Bueítuk ímí ánia päriapo kaita aayuk.

⁵ Áapo éntok am temajek:

—¿Jaiki páanimsem jípure?

Bempo éntok inel jiaahuak:

—Guoy búsaním.

⁶ Huanäi huaka genteta buíapo jote sáuhuek. Entok jume guoy búsan páanim nüka, Diosta baysausuka am rébektiak. Huanäi jume ä discípulom am mákkak, genteta am mik sáhueka. Bempo éntok am nüka, juebenara gentetau am tójjak.

⁷ Ili kúchumim ilikkim ket áma jípurey. Huanäi Diosta tü éäu ámet chúpaka, ámeu am tóij nésahuek.

⁸ Huanärim jibuäka jóboak. Entok jume rérebeim yeu békame guoy búsan canastam tátapunika tóboktiahuak.

⁹ Jume jibuäkame éntok naiki miltu máchiakay. Huanäi am sákatuak.

¹⁰ Áapo éntok jume ä discípulommak canoapo yejteka siika. Huanäi Dalmanuta buiärau yep-sak.

*Jü señal kaa jaibu jojohuamta áyhuame
(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)*

¹¹ Huanäi jume pariserom áu yájaka, áamak nok nássua táytek. Entokim señalta áu aahuak, téhueka bétana huemta, ä jioptua báreka.

¹² Huanäi ä jiápsipo bueürum jíabiteka ínel jiaahua:

—¿Jatchiaka i gente én huéeme señalta kaibu jojohuamta aahua? Tua lütüriapone enchim-meu ínel jiaahua, i gente kaita señalta mákna.

¹³ Huanäi júchi jum canoau jämuka, huáyтана bíchaa am tö siika.

*Jü pariserom levaduura**(Mt. 16:5-12)*

¹⁴ Jume ä discípulom páanim kóptiaka, barcopom huépul páanim jíba huériay.

¹⁵ Huanäi am téjhuak, ínel jíaka:

—Jítachem suuhua, éntokem emo suaya jü pariserom levaduura bétana, entok Heródesta levaduura bétana.

¹⁶ Huanäi jume discípulom nahuim nookay, ínel jíaka:

—Páanim kaa itom nüpakä béchïbo ínel jiaahua.

¹⁷ Jesús am jüneriaka jita am nokähui, ínel ámeu jiaahua:

—¿Jatchiakem páanim kaa enchim nüpakä béchïbo ínel nee jíä tíiya? ¿Jachem kaa át suuhua, éntokem kaa át jüneiya? ¿Ketunem námakak jíapsek?

¹⁸ ¿Pusekem kaa bitcha, entok náka guójöriakem kaa jíkkaja? ¿Jachem kaa áu huáate,

¹⁹ huame mamni páanim ín näikimtekäubehui, huame mamni mílimmechi? ¿Jaiki canastamsu rérebeimmea tátapunika tóboktiahuak?

—Dóocem kanastam —tim áu jiaahua.

²⁰ —Entok júnak huame guoy búsan páanim naiki mílimmet näikimtehuakame, ¿jaiki canastamsu rérebeimmea tátapunika tóboktiahuak?

—Guoy búsanika —tim áu jiaahua.

²¹ Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—¿Jáchem ketune kaa át jüneiya?

Betsaidapo jü lipti bíchakame

22 Sep pueblo Betsaidau yepsak. Huanärim Jesústau líptita nüpak, jiokot au jíaka áa béppa ä mámte sáhueka.

23 Áapo éntok juka líptita mámpo buíseka, huämi pueblopo yeu ä núk siika päkun bíchaa. Ámani béja ä pusimpo chít huáttek, entok áa béppa mámteka ä temajek:

—¿Jachë ára jita bitcha?

24 Áapo éntok pujteka ínel jiaahua:

—Yorememne júyam bénasi bitcha, të naa kateme.

25 Júchi ä pusim béppa mámtek. Huanäi bitchak, jü yoreme, símeta machisi.

26 Huanäi ä jóau bíchaa ä sim sáhuek, ínel áu jíaka:

—Katë pueblou kíkkibake, éntoke kaa jábetau ä ettejhua, huämiri.

Jü Peero Jesústa Crísto tíiya

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

27 Huanäi Jesús jume ä discípulommak pueblommet siika, Cesarea Filiipo buíarahui. Huanäi ä discípulom böot am temajek:

—¿Nechim jábë tíiya, jume yoremem? —ti ámeu jiaahua.

28 Bempo éntok ínel jiaahua:

—Enchim Juan Bautistä tíiya; huate éntok enchi Elías tíiya; jume huate éntok enchi hua jábe profeta tíiya.

29 Huanäi Jesús am temajek:

—¿Emesu? ¿Nee jábë tíiya?

Peero éntok ínel jiaahua:

—Émpë jü Cristo.

³⁰ Të Jesús am téjhuak, íkái áa bétana kaabeta am ettejhuaria nésahueka.

Jesús ä mäna bétana nookak
(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹ Huanäi am majtia táytek, juka Yoremta Üusi tüisi jiokot ä yáanáhui, entok jume yoiyoturim, jume tiöpopo chë nésahueme, entok jume escriibam ä omoutenakëhui, entok mëhuaka báij taahuarim huéy ä jíabitenakëhui.

³² Íari bétana machisi nookay. Huanäi Peero áapolaik yeu núnuka kuttílasi áu nookak, kaa ä türí tíaka juka ä nokähui.

³³ Të Áapo kúakteka ä discípulom bíchaka, Perotau kutti áu nonokak, ínel jíaka:

—¡Mékkë huéiye, Satanás! Bueitukë kaa Diosta bétana huémtat suuhua, ál-la yoremem bétana huémtat jíbba.

³⁴ Huanäi juka genteta núnuka, entok ä discípulom, ínel ámeu jiaahua:

—Jü jábe júne inot chäka huée báareme kaa áu beutireka kúrujta púaktíaka ino sáu huéenake.

³⁵ Bueituk hua ímí buíapo ä jíapsi jínëu báareme ä tárúnake; hua ino béchíbo entok evangeliota béchíbo ímí buíapo ä jíapsi tárúkame, huári ä jínëunake.

³⁶ Bueituk, ¿jita tühuatasu bínnake jáni jü yoreme, sime ániapo ayukamta kobakátek junne, ä jíapsi éntok tárúkáteko?

³⁷ Entok, ¿jítasasu béjtuanake jáni jü yoreme, ä jíapsi béchíbo?

³⁸ Bueituk hua inoy tihuekame entok jü ín nokibeyi, ìri gente én huéeme kaa türìk joame omot jubiahuamta türeme; entok Diosta bej-reka jiápsame násuku. Ínapo jü Yoremta Üusi ket ái tiunake, júnaköri ín Átchay loriapo yepsáteko jumé santo ángelesimmaki.

9

¹ Jesús ket ínel ámeu jiaahua:

—Tua lütüriapone enchimneu ínel jiaahua, huate ímì aneme katim kókkonake, huaka Diosta yäura chíkti ä úttiárammak äbo yepsäu tájti.

*Jesús ä takaahuapo täbuiasi aayuk
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)*

² Chúkula búsan taahuarim huéy, Jesús juka Perota, Jacobota, entok Juanta nuka, bempo-laim yeu núk siika, jum káhui mejikau bíchaa. Huanäi täbuiasi machisi taahuak bem bíchápo.

³ Jume ä sánkohuam bélojkosi taahuak, entok tüisi tósalisi, sá pam bénasi, kia jábe jípakzialeero júne ím buíapo joome kaibu junëli am basuanake.

⁴ Huanäi bempo Elíasta éntok Moiséjta ámeu yeu machiamta bitchak, entokim Jesústamak ettejhuay.

⁵ Huanäi Peero nónokaka, Jesústau ínel jiaahua:

—Maestro, ¡tüisite ímì aane! Báij jótamte yáanake: huépülak emo béchïbo, entok Moiséjta béchïbo seenuk, entok Elíasta béchïbo ket seenuk.

⁶ Junëlim áu jiaahuak jume discípulom bueítukim guómtilamtukay, Peero éntok kaachin jiau máchika.

⁷ Huanäi jü namu ámeu yúmaka ámet jëkkaatek. Jíahui éntok jum namu bétana yeu sika ínel jiaahua:

—Íri ájaria jü ín Ūusi ín nákehui; áapöríkem nok jíkkaja.

⁸ Huanärim sejchúkti naa remteka, kaabeta éntokim bitchak ámemaki, Jesústa jíbba.

⁹ Huanäi jü káuhuit kóm kateka, am téjhuak kaabetau ä ettejhua nésauhueka juka bem bíchakähui, juka Yoremta Ūusi kókkolam násuk ä jíabitek jübua.

¹⁰ Huanärim bem jíápsipo jíba ä jípurek júkai nokta, jáchisu jiaubáare jáni tí éaka kókkolam násuk ä jíabitenakähui.

¹¹ Huanärim Jesústam temajek:

—¿Jáchisu júntuk huéeka jume judíom ley am mamájtéame útteä tíiya juka Elíasta bat äbo yebíjnakhui?

¹² Áapo éntok am yommiaka ínel jiaahua:

—Huä Elías ál-la lütüriapo bat äbo yebíjnake, éntok äbo yepsakátek simeta huéchiapo ä órekay bénasi ä tóijnake. Të, ¿jáchisu júntuk ket jiaahua jü jiojteri Yoremta Ūusi bétana? Jiokot ahuä bitna bétana, éntok kaitäpo ä bitna bétana.

¹³ Tëne ínel enchimeu jiaahua, jü Elías béja yebíssuk, éntokim simeta bem au yáabárëu au yáuhuak, áa bétana jiojteripo bénasi.

Jesús juka usita diáblota ä jiápsipo jípuremta tütek

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Huanäi jume huate ä discípulommeu yep-saka, juebena genteta bitchak áme chíkola aneme, éntok jume judíom ley am mamájtíame ámemak noknássuame.

¹⁵ Huanäi, síme jü gente Jesústam, bíchakä guómtek, éntokim au tenneka ä tebótuak.

¹⁶ Huanäi Áapo am temájek:

—¿Jítasem ámemak noknássua? —ti ámeu jiaahua.

¹⁷ Senu éntok áme násuk ä yómmiakä ínel jiaahua:

—Maestro, ín üúsine emou huéria, múuro espírituta jípuremta.

¹⁸ Huári jak ä jaatíakäpo, ä tatabeka éntok támmim kumeka sómöchiata yeu pujpujtía. Júneli béja nama sutalayka tatahua. Em discípulommeu éntokne nookak juka espírituta chichä machik yeä béebria sáhueka, tem kára yeä béebriakä taahuak.

¹⁹ Huanäi Áapo ínel ámeu jiaahua:

—¡Eme gente kaíta súalëram! ¿Jahuéi tájtisune enchimmak annake jáni? ¿Jahuéi tájtisune enchim kaíta súalëu innënake jáni? Ínohuem ä huéria.

²⁰ Huanärim au ä núk sájjak. Jü diablo éntok Jesústa bíchaka, juka jübua yotumta náasä jímmaataitek, éntok buiapä röaktitaitek, sómöchiata éntok yeu pujtíataitek.

²¹ Huanäi Jesús ä atchaihua temájek:

—¿Jahuéi naatekasu iri au aika?

Ä áchaihua entok ínel jiaahua:

—Ä ilítchiak naateka;

²² éntok juebénasi jü espíritu chichä machi bääpo éntok taijpo júne ä tabbei ä mēbáreka. Tē empo áma yumátek, itómē anía ito bétana jiokot éaka.

²³ Huanäi Jesús ínel au jiaahua:

—Enchä súalnageyo, bueítuk hua ä súalemta béchibo síme kaa obíachi.

²⁴ Huanäi jü usita atchai úttiaka ínel jiaahua:

—Jeehui, anä súale; nechē anía chē ín ä súalnakē béchibo.

²⁵ Jesús éntok juka juebena genteta au rúktemta bíchaka, jü espíritu chichä machitau kutti nonokak, ínel jíaka:

—Empo espíritu chichä machi múuro éntok nákapí, ínapone enchi at yeu huee sáuhue jü usítachi, éntoke yeu sikátek kaa júchi au nonnotte.

²⁶ Huanäi jü espíritu cháchayek, huanäi júchi tüisi náasä tápsuka, yeu siika. Huanäi jü usi mukúkamta bénasi taahuak, júntuk búrukä ä mukila tíiyai.

²⁷ Tē Jesús mámpo ä buíseka, ä tóboktiak; huanäi jü usi kíktek.

²⁸ Huanäi jum jóapo Jesússta kibákek, jume ä discípulom áapolaik áma aneyo ä temajek:

—¿Jatchíakasu ítapo kara yeä béebai jáni?

²⁹ Áapo éntok ínel ámeu jiaahua:

—Ilēbena diablo kaítai éntoko ára yeu beptu oraciónta juaka entok ayunahuaamtay jíbba.

*Jesús ä mēna bétana júchi ámeu nookak
(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)*

³⁰ Huanäi huämi yeu sákalamtaka, Galiléa buiära páman kaatei; të Jesús kaabeta ä jüneriä iai.

³¹ Bueituk jume ä disciipulom majtiaka ínel ámeu jiaahua:

—Ínapo jü Yoremta Üusi yoremem mampo tóijhuaka mëna. Të ínapo mukuk, baij taahuarim hueine jíabitenake.

³² Të bempo kaa at jüneyai ïri nokit jachin ä jiau bárëhui, éntokim at temae báare júne majhuëi.

¿Jábesu jü chë yöpo tahuánakeme?

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ Huanäi huam pueblo Capernáumpo yájaka, huam jóapo aneka, Jesús am temajek:

—¿Jitasem nau nok nássuasakai jum böochi?

³⁴ Bempo éntok kaa jíalek, bueitukim jum böochi jábeta chë yöpo tahuánakëhuim nau noksakai.

³⁵ Huanäi Jesús yejteka, jume dóocem núnuka, ínel ámeu jiaahua:

—Jü jábe chë yöpo tahua báareme, huäri chúkula huéenake simem béppa, éntok simem nésauta joríanake.

³⁶ Huanäi ili úsita nüka, áme násuk ä kétchak. Ä íbaktiaka ínel ámeu jiaahua:

³⁷ —Huä ín téhuampo huaka ili úsita ílëbenak mabetakame, nee mabetnake; éntok hua nee mabetakame, kaa nee jíba mabetnake, huaka nee äbo bíttuakamta ket mabetnake.

Huä kaa itom béj-reme, itomak huéiye

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

38 Huanäi jü Juan ínel jiaahua:

—Maestro, senukte bitchak em téhuampo jume espíritu chichä machim yeu bébamta, tète júkäi ä táktiriak, bueituk kaa itomak huéiye.

39 Huanäi Jesús ínel jiaahua:

—Katem júkäi ä taktiria, bueituk kaabe aane ín téhuampo milagrom joákä chúkula éntok juénasi ínot noknákeme.

40 Bueituk hua kaa itom béj-reme itomak huéiye.

41 Éntok jábe júne ín téhuampo senu vaso báam enchim mikakame, Crístota enchim átteakä béchïbo, lütüriapo jíba ä mabetnake juka béjhuata.

*Diosta bejreu yore jioptua máchika ayukame
(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)*

42 'Kia jábe júne ili usi nee súalemta Dios bejrita yatuakame, áa béchïbo chë türi éiyey kee júkäi yáaka, téta át tütujhuamta kutánaapo át súmahuaka bahuéu kóm jímmaahuako.

43 Júnëli jume em mámmam Dios bejrita enchi jóotuanakey, Akë am chúkta. Bueituk chë türinake emo béchïbo huépülam mámaka yúu jíapsihuäu em huéenakëhui, guoyim mámaka infiernou táijta kaa tutukëpo em huéenakeu béppa,

44 huam buíchiam kaa lülütëpo, éntok huaka táijta kaa jaibu tutukëpo.

45 Éntok jume em guókkim Dios bejrikuu enchi huérianakey, Akë am chúkta. Bueituk chë türinake emo béchïbo huépülam guókeka yü jíapsihuäu em huéenakëhui, guoyim guókeka

infiernou táijta kaa tutukëpo em jímmaanäu béppa,

⁴⁶ huame bem buíchiata kaa mumukëpo, entok huaka táijta kaa jaibu tutukëpo.

⁴⁷ Éntok jume em pusim Dios bejrita enchi bíttuay, yehuë am huíkke. Bueituk chë türinake emo béchíbo huépülam puseka Diosta lóoriau em huéenakëhui, guoyim puseka infiernou táijta kaa tutukëpo em jímmaanäu béppa,

⁴⁸ huam buíchiam kaa lülütëpo, entok huaka táijta kaa jaibu tutukëpo.

⁴⁹ 'Bueituk sime tájiay jikot machisi ontuatuna, entok sime hua Diosta bíchäpo órehuame ontuatunake.

⁵⁰ Türi jü oona, të juka onta kaa chökoak, ¿jítasuysem ä tü tátabnake? Otem jípureka jiápsa, éntokem al-leehuamta nau jípure.

10

Jesús divorciota bétana nookak

(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Huanäi Jesús Capernaumpo yeu sika, Judea buiärau yepsak, entok bathue Jordán huáytana. Gente éntok júchi au nau yájjak, huämi júchi am majtia táytek, bannaataka bénasi.

² Huanäi jume pariserom áu yájaka ä temajek, ä jioptua báreka, jachu türi jáni, juka jubekamta ä jubi jímmaanakëhui.

³ Huanäi ínel am yommiak:

—¿Jáchisu júntuk enchim sáuhuek jü Moisés?

⁴ Bempo éntok ínel jiaahua:

—Moisés licenciata nénkak, jiösia divorciota yáaná bétana. Huanäituk senu ä jubi ára jímma.

⁵ Jesús éntok ínel ámeu jiaahua:

—Enchim námakak jiápsekä béchïbo ikäi nésauta enchimmeu jïojtek.

⁶ Të Dios ániata yáaka outa yáuhuak, entok jámutta.

⁷ “Íäri béchïbo jü yoreme juka ä áchayhua entok ä áyehua tösika, ä jubimak jíapsinake.

⁸ Huanäi jume guoyiakäihum huépul takahu-atunake.” Júnëlim béja kaa guoyinake, ál-lam huépul takahuatunake jíbba.

⁹ Huäri béchïbo hua Diosta nau rúktiakähui, jü yoreme kaa ä näikimtepo yúmala.

¹⁰ Jóapo ä aneyo, jume ä discípulom júchi ä temajek huäri bétana.

¹¹ Jesús éntok ínel ámeu jiaahua:

—Jábe júne ä jubi jímmaaka täbuik jubekätek, bát ä jubiari béj-reka adulteriopo näikiatunake.

¹² Jü jámut júne ket ä kuna jímmaaka täbuik kunakätek, bát ä kunahua béj-reka adulteriopo näikiana.

Jesús ili usimmet tü nokta chúppak

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ Huanärim Jesústau ili usim au rúktiay, áme béppa ä mamtë iaaka. Ä discípulom éntok ámeu omtey, jume usim áu huériammehui.

¹⁴ Huanäi Jesús júkäi bíchaka, kujti éaka ínel ámeu jiaahua:

—Akem am tójja, jume ili uusim, éläpom inou kannake. Júkärem kaa am üuhua, bueituk

bempörim Bénasi éame ä átteak, juka Diosta rey nésauro.

¹⁵ Tua lütüriapone ínel enchimneu jiaahua, kia jábe júne kaa ili úsita Bénasi éaka juka Diosta rey nésauro mabetakame, kaibu áman kibaknake.

¹⁶ Huanäi am nüka am íbaktiak, entok áme béppa mámteka tü nokta ámet chúppak.

*Jü riiko jübua yötume Jesústamak nooka
(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)*

¹⁷ Huanäi Jesústa yeu sika hueyo. Senu búiteka au yépsak, huanäi ä bíchápo tónommia kíkteka, ínel au jiaahua:

—Türi Maestro, ¿jítasune yáakátek, yü jíapsihuamta jípunake jáni?

¹⁸ Huanäi Jesús ínel au jiaahua:

—¿Jatchiake nee türi tíiya? Kaabe éntok aane türíka, huépülaika jíbba, jú Dios.

¹⁹ Jume Diosta nésauroimé täya: “Katé omot júbiata jípunake. Katé yore súuhua. Katé ekbua. Katé jábetat kia nooka. Katé jábeta báitáttähua. Em áchayé yöre, entok em áiye.”

²⁰ Jú yoreme ä yommiak:

—Maestro, íméi nésauroimne yáala, ín kaa yötukäpo naateka.

²¹ Huanäi Jesús ä bíchaka tüisi ä nákeka taahuak, éntok ínel au jiaahua:

—Senu huéeme emou bëye: siké simeta em jípurëu nénkaka póobem ä miika. Huanärë áman téhuekapo yún béj-remta jípunake. Jíokot anhuäpe em kúruj püaktiaka ino sáu huéiye.

²² Të áapo íri nokta béchíbo kaa al-leaka siika, bueítuk yún jita buéresi áttiakay.

²³ Huanäi Jesús nate chíkola reemteka, ä discípulommeu ínel jiaahua:

—¡Tepam obiachisi huam Diosta reytaka nésahuepo kimunake, jume yún jita buéresi áttiakame!

²⁴ Jume ä discípulom éntok guómtek, júnël ä jáká béchibo. Të Jesús júchi ínel ámeu jiaahua:

—In üusim, ¡tua obiachisim Diosta reytaka nésahuepo kimunake, jume yún jita buéresi áttiaka at éame!

²⁵ Chë júne kaa obiachi camellota jum jüikia pusim páman yeu ä huéenakëhui, yún jita buéresi áttiakamta Diosta reytaka nésahuepo ä kibaknake béppa.

²⁶ Huanärim chë júne májhueka nau ínel jiaahua:

—¿Jábesu júntuk ára au jínëunake jáni?

²⁷ Të Jesús am bíchaka ínel jiaahua:

—Yoremem béchibo obiachi, të Diosta béchibo ëe; buëituk sime ayukame áa béchibo kaa obiachi.

²⁸ Huanäi jü Peero ínel au jiaahua:

—Én ítapo sîmetate itom jîpurëu tö sákalamtaka émomak rejte.

²⁹ Jesús éntok ínel ámeu jiaahua:

—Tua lütüriapone enchimmeu ínel jiaahua, jábe junne juka ä jóa tö simlame, o ä saayim, ä sailam, ä ákorom, ä huaayim, ä átchay, ä áiye, ä juubi, ä üusim, ä buía junne, ino béchibo entok evangeliota béchibo,

³⁰ ímï tiempopo cientopo cienim mabetnake, jume jóuhuam, sailam, ákorom, áiyem, üusim, entok buíyyam, guok jájjahuaka junne;

jume taahuarim äbo huéemet éntok, juka yü jíapsihuaenta.

³¹ Të juebénaka huame bát kateme chúkula kannake; chúkula kateme éntok bát kannake.

Jesús júchi ä múknake bétana nookak

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³² Huanärim buere joära Jerusaléniu, jikau kaatey; Jesús éntok ámepat huéiyey. Bempo éntok guomtilatakam ä guojaasey, entokim májhueka áamak kaatey. Huanäi júchi jume dóocem sékána bíchaa yeu núk sika, am téjhuak huaka jita au huéenakemta.

³³ Huanäi ínel ámeu jiaahuak:

—Ímíte Jerusaléniu jikau kaate. Ínapo jü Yoremta Üusi éntok tiöpopo chë nésahueme entok escribam mámpo tóijtunake. Huanärim bette nokta át chúpanake, ä métebo béchíbo, entokim kaa judíom mámpä tóijnake.

³⁴ Bempo éntok ä junneriasuka ä bem-muchanake. Áachim chit huáttinake, entokim ä ménake; të baij taahuata huey jíabitenake.

Jacobo entok Juanta aahuakähui

(Mt. 20:20-28)

³⁵ Huanäi Jacobo entok Juan, Zebedeota üusim, au rúktek ínel au jíaka:

—Maestro, itom aahuäute enchi itom yáaria íaa.

³⁶ Áapo éntok ínel ámeu jiaahua:

—¿Jítasem nee enchim yáaria íaa?

³⁷ Bempo éntok ínel áu jiaahua:

—Em lóoria nésahuemo itom jotetua, seenu em báta bétana, senu éntok em míköri bétana.

³⁸ Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Katem jüneiya jita enchim aahuähui. Juka vaasopo jiokot máchiraata ín jínakeu, ¿eme ket ára ä jéye? Entok ín batöna Bénasi, ¿eme ket ára emo batöa?

³⁹ Bempo éntok ínel ä yommiak:

—Amate yúma.

Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Tua lütüriapo, eme ä jínake, huaka vaasopo jiokot máchiraata ín jínakëhui, entok ín batöhuakäpo Bénasi eme ket batöna;

⁴⁰ të hua enchim ín báta bétana jotenakeu entok ín míköri bétana, kárane jábeta ä mákka, huame jábem béchibo näikiari huámëi ál-la ä mabetnake.

⁴¹ Huanäi jume guojmamnika ä jíkkajaka, jü Jacobotau omti táytek, entok Juantahui.

⁴² Huanäi Jesús am núnuka, ínel ámeu jiaahua:

—Eme jüneiya jume naciónim násuk huaka chë néshuema au buérialëhui, entok jume buéresi emo ériame emo néshaulëhui.

⁴³ Të enchim násuk kaa junëli huéénake, ál-la jábe júne enchim násuk yösi au éria báareme, huári néshauta enchim jorianake.

⁴⁴ Jábe enchim násuk bát huée báareme, huári simem néshauta jorianake.

⁴⁵ Jáchin ínapo jü Yoremta Üusi äbo yepsak, kaa néshauta nee joria äaaka, ál-la jábem jita yáariaseka, entok ä jíapsi nénka, búrum jínëu báreka.

*Jesús juka lipti Bartimeota tütek
(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)*

⁴⁶ Huanärim pueblo Jericóu yájjak. Huämi ä discípulommak yeu siika, entok yun juebena gentetamaki. Jü Bartimeo, hua lipti, Timeota üusi, böo mayoat káteka nétaney.

⁴⁷ Huanäi ä jikkajaka Jesús Nazarenota áma hueïhui, chayeka ínel jiau táytek:

—¡Jesús, Davidta Üusi, nechë nák jiokolë!

⁴⁸ Huanäi juebénakam au omtey, kaa ä jíal sáhueka. Të áapo chë úttia chayeka ínel ji-aahuay:

—¡Davita Üusi, nechë nák jiokolë!

⁴⁹ Huanäi Jesús kíkteka, ä núnutebok.

Huanärim líptita tejhuak, ínel áu jíaka:

—Katë jáchin éiya. Kíktëe; enchi núnnu jü Maestro.

⁵⁰ Huanäi áapo ä jíniam jímmaaka, kíkteka Jesústau siika.

⁵¹ Huanäi Jesús ä temajek:

—¿Jítasë nee enchi yáaria íaa?

Jü lípti éntok ínel jiaahua:

—Maestro, nechë bíttua.

⁵² Huanäi Jesús ínel au jiaahuak:

—Simeë; em nee súalë béchibë bitcha.

Huanäi jü lipti sep bíchaka taahua, huanäi Jesústa sáu siika jum böochi.

11

*Yölataka buere joära Jerusaléniu kimuhuame
(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)*

¹ Huam Jerusaléniu kaa mékka aneka, Betfagé, entok Betánia pueblom náapo aneka, Oliivo

káhui pújbapo, Jesús guoy ä discípulom áman bíttuak.

² Júnel ámeu jiaahua:

—Katëem, huam pueblou enchim pújbapo kátekamtahui. Ámanem yájakátek ili buru bemelata áma chákamtem téunake; huáchi jábe yoreme júne kee jee át yejte. Akem ä búttiaka äbo ä huérianake.

³ Huanäi jábeta enchimmeu ínel jiay: “¿Jatchiakem júkai johua?” Huanärem juka Señorta ä huátiä tíanake, entok chúkula ä nóttiria rókka.

⁴ Huanärim áman sájaka, juka ili buruta téuhuak áma chákamta puértapo yeutana, böota tottëpo. Huanärim ä búttiak.

⁵ Huate áma aneme ínel ámeu jiaahua:

—¿Jitasem johua? ¿Jatchiíakem juka ili buruta butbúttiak?

⁶ Huanäi bempo Jesústa nésahuekä páman am yommiak. Huanärim am tójjak.

⁷ Huanärim juka ili buruta Jesústau nüpaka, bem sánkom at töak. Huanäi Áapo at yejte.

⁸ Gente éntok juebénaka bem sánkom böot áapat tösakay; huate éntok júya sáhuam chúktiaka, ket böot áapat am tösakay.

⁹ Jume bat kateme chay sákay entok jume amapo kateme ínel jiaka:

—¡Looria! ¡Diosta tü eäu at chúpári jü Diosta yaura úttiäray téhuampo yebisiseme!

¹⁰ ¡Diosta tü eäu áa béchibo, jü David itom áchay nésahuepo äbo huémta béchibo! ¡Buéresi al-lehuame téhuekau tájti!

¹¹ Huanäi Jesús buere joära Jerusaléniu yepsaka, jum tiöpou kibakek. Huanäi nate

chíkola reemteka, sïmeta áma ayukamta bitchak. Bueïtuk beja kúptey huanäi pueblo Betániau bíchaa yeu siika, jume dóoce discípulommaki.

Chuna óguotat bette noki chúpari

(Mt. 21:18-19)

¹² Huanäi yokoríapo Betaniapo yeu am sájako, Jesús tébäurek.

¹³ Huanäi mékka chuna óguota bitchak yún sáhuakamta. Áu rúktek takam áu téu máchileka, të kaita at téuhuak, sáhuam jíbba, bueïtuk kee jee yuumay bem takanakëhui.

¹⁴ Huanäi Jesús ínel au jiaahua hua chuna óguotahui:

—Kaibu jábe éntok em taka buänake, jíba béchïbo.

Ä discípulom éntok ä jíkkajak ínel ä jíayo.

Tiöpopo jita nénkame yeu jaase

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ Jum Jerusaléniu yájaka, Jesús jum tiöpou kibakeka, jume jita áma nénkame entok jita jínnume päkun yeu bep táytek. Entok jume tómita nakuliame mesam naa guötiriak, entok jume guókohuim áma nénkame bankom kétchi.

¹⁶ Kaabeta jum tiöpopo áman kia jume vasom júne yeu huéria ïay.

¹⁷ Huanäi am majtiaka, ínel ámeu jiaahua:

—¿Jachu kaa ínel jïojteri? “In kári áma Diostau oraciompo nok béchïbo kári ti téhuaanake entok sime géntem béchïbo.” Eme éntok lak-ron kári guójoriäpo ä tahuariala.

18 Jume escribam éntok jume tiöpopo nésahueme ä jikkajaka, at tekipánoa táytek, jáchin bem ä mëtebonakëhui, bueitukim ä májhuei, sime jume géntem ä yosireka at guómtilatukä béchïbo hua áapörík am majtiäubechi.

19 Tukáriu yúmak éntok Jesús áma yeu siikä jum puéblopo.

*Chuna oguo béttesi at nokhuakame huakek
(Mt. 21:20-22)*

20 Huanärim yokóriapo kethueitana böot kateka, juka chuna óuguota bitchak huakíata nahuapo naateka jikau tajti.

21 Huanäi Peero au huahuáateka ínel au jiaahua:

—Maestro, Akë ä bitcha hua chuuna nokta béttesi em at nokakau huakía.

22 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Dióstachem eiya.

23 Bueituk tua lútaüriapone enchimeu ínel jiaahua, jábe júne ï kautau ínel jíakame: “Sóoktekë, bahuéu emo jimma”, éntok ä jíápsipo kaa tábuiasi éaka tua ä súalëtek ä nokákähui, huanäi ä nokákä páman yáatunake.

24 Kíalíkune enchimeu ínel jiaahua, sime hua Diostau oraciompo enchim aahuähui, akem ä súale enchim ä mabetnakëhui, huanäi jíba enchimeu ayúnake.

25 Diostau oraciompo nokätekem emo jiookore, jabetamak emo béj-reka ayulaatukätek, huaka enchim Átchay téhuekau kátekamta ket enchim

jiokorinakë béchïbo, huame enchim Dios bejrimmechi.

²⁶ Bueïtuk enchim kaabeta jiokoreyo, enchim Átchay téhuekau katekame ket kaibu enchim jiokorinake enchim Dios bejrimmechi.

Jesústa yäura úttiära

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷ Huanärim júchi Jerusaléniu bíchaa nóttek, éntok áapörik jum tiöpopo huaijhua hueraimai, jume tiöpopo nésauhueme éntok jume escribam Jesústahuim yájjak, éntok jume koba yoiyoöhuem.

²⁸ Huanärim ínel au jiaahua:

—¿Jita lütüria úttiatasë jípureka íkai johua? Éntok, ¿Jábesu enchä mak-la juka lütüria úttiata íkai em yáanakë béchïbo?

²⁹ Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Senu huémtane enchimneu nátemajnake ínapo kétchi. Enchim nee téjhuakne ket enchim téjhuanake jita lütüriai íkai ín joähui.

³⁰ Jü Juanta yore batöau, ¿jachu téhueka bétana nésautukai jáni, ö im buíapo yoremem bétana? Nechem téjhua.

³¹ Huanäi bempo júnen nau jiaahuay:

—Téhueka bétana tí itom jiai junne, ínel itou jiaunake: “¿Jatchíaka júntukem kaa ä súalek?”

³² Yoremem bétana tí itom jíai éntok kaa türinake.

Ínelim jiaahuay bueïtukim juka genteta mahuëi, bueïtuk simetakam Juanta tua lütüriapo ä proféta tíiyai.

³³ Huanärim Jesústau ínel jiaahua:

—Katte jüneiya.

Huanäi Áapo ínel am yommiak:

—Ínapo ket kaa enchim téjhuanake jita lútüría úttiärai íkái ín joähui.

12

Jume tekipanualeerom jujuëna

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ Huanäi Jesús ámeu noktáitek ejemplom ámeu jójjoaka, ínel ámeu jiaahuak:

—Senu yoreme párasim eechak, éntok ä kóräituak, éntok áma párasim áma chiríjtia béchibo erata yauhuak. Torejta éntok áma yáuhuak, jikat káteka etta suáyä béchibo.

’Huanäi tattäbuimmeu ä reu nénkaka mékka bíchaa siika.

² Huanäi párasim takai, huépülak ä sáuhuëu áman jaasek etta tekipánoammehui, huaka áma chúpukamta ä nüsáuhueka.

³ Të bempo ä buíseka, kökosä yáakä éntok kayta ä makaka ä simtúak.

⁴ Huanäi juchéntok senuk ä sáuhuëu ámeu jaasek. Huákärim éntok mamáasukä kóbat kökosä yáuhuak, éntokim tiasi ä yáakä ä simtúak.

⁵ Juchéntok senuk áman bíttuak, huákärim éntok mäak; éntok huate juebenam áman bíttuak, huatémim kökosi yáuhuak, huatémim éntok súhuak.

⁶ ’Të chúkula, ketune senu au bëyei, ä üúsihua ä nákehui. Ket ámeu ä bíttuak ínel jíaka: “Jamak júnem ín üusi yörinake.”

7 Të huame etta tekipánoame júnen nau jiaahua: “Íri ájaria jü ä átteanakeme, átä mënake, huanäi itou tahuánake jü ä attea éaihui.”

8 Huanärim ä buíseka, ä mäaka, etpo yeutana ä jímmak.

9 Huanäi Jesús am temajek:

—¿Jáchisu ayúnake jáni hua nésahueme, párasim átteakame? Äbo sika, ímëi tekipanualeerom súanake, éntok jume ä páras échim tattäbuim mampo tóijnake.

10 ‘¿Jáchem íkái jïojteta júne kaa bit-la? Ínel jíamta:

Huä tetta huame káateleerom kaa huátiakähui, huári ínel jum kari eskinapo tahuala éni.

11 Jü Señor ä yáala íkári, éntok itom bíchäpo símek béppa musäla maachi.

12 Huanärim at tekipanuatáitek jachin bem ä buíjtebonakähui, bueítukim at júneiak áme bétana ínel íkái ejemplota ä nokákähui. Tem juka juebena genteta majhuëi, huanärim ä tójakä sájjak.

Impuesto tómita bétana nátemajhuame

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

13 Huanäi huate pariseerom éntok Herodíanom au bíttuak jíta nokpo júne bem ä jaatíanakë béchïbo.

14 Huanärim au yájaka, ínel au jiaahua:

—Maestro, júneate lütüriata em boojóoriahui, éntok kaabeta bétana emo suáyähui, bueítuk yoremta jachin ä machíakäubechë kaa suuhua,

ál-lë tua lútüriai am téjhua juka Diosta böo. ¿Jachu lútüria jäni rey Césarta tómita itom maknakëhui? ¿Ata maknake ote kaa ä máknake?

¹⁵ Të Jesús éntok ámet jüneakä jítat júne bem ä jaatíabarëhui, huanäi ínel ámeu jiaahua:

—¿Jatchíakasem nee jióptua báare? Bueitukem juka tómita inou huéria ä bit béchïbo.

¹⁶ Bempo éntok au ä tójjak. Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—¿Jábesu ïri jü tómit yáari, éntok ï jïojteri jábeta tehuampo yáari?

Huanäi bempo ínel au jiaahua:

—Rey César ä átteak.

¹⁷ Huanäi Jesús ínel am yommiak:

—Juka Césarta áttea Césartem ä mákka. Juka Diosta attea éntok Diostem ä mákka.

Huanärim at guómtek hua ámeu ä nokákäubechi.

*Kokkolam nasuk jíabitehuau nátemaijhuame
(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)*

¹⁸ Huanäi huate saducéom au yájjak, jume kókkolam kaa júchi jíjiabitë tíame. Huanärim ä temajek:

¹⁹ —Maestro, Moisés ínel jïojtek, bueituk jábe ä sai mukuk, juka ä jubíahua kaa asóakamta tahuak, ä sailahua ä jubeka at usianake ä saila tehuampo.

²⁰ Guoibúsanikam emo sayekai. Jü bathuéeme jubek huanäi muúkuk, të kaa usim jípurek.

21 Huanäi jü áa sáu huéeme ä juúbek, të ket muúkuk; huäri júne kaa usim at jípurek. Éntok jü bájikun huéeme ket jíba bénasi.

22 Jume guoibúsanika ä juúbek, tem kaa usim at jípurek. Chúkula éntok jü jámmut muúkuk.

23 Jum kókkolam jíabitëpo, bempörim jíabetek, çjábese ä jubnake jáni, bueituk jume guoibúsanika ä jubekai?

24 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Aachem tüisi jijjiobe bueituk juka Diosta nooki jiojterita kaa enchim taaya béchibo éntok juka ä úttiära.

25 Bueituk kókkolam násuk jíabitehuäpo kaabe emo jubnake, éntok kíalim jume Diosta ángelesim téhuekapo aneme bénasi jíba emo jípunake.

26 Én éntok jume kókkolam jíabitelatunakëhui, çjachem kaa ä bit-la Moiséjta jiojteri, Diosta jachin au nokákähui huam ili júya, zarzapo? Júnel ä jiapo: “Ínapone Abrahamta Dios, Isaacta Dios, éntok Jacobta Dios.”

27 Dios kaa kókkolámeu Dios, jíapsámeu ál-la. Júnëlem tüisi jiób-la.

Huä nésauro chë bathuéeme
(Mt. 22:34-40)

28 Huanäi senu escriba áma yépsak nau am noknássuai am jikkaijlataka, éntok Jesússta tüisi am yómmiakau jünériaka, huanäi ä temajek:

—Çjítasu jü Diosta nésauro bat huéeme simem béppa?

29 Huanäi Jesús ínel ä yommiak:

—Jü nésauri simem béppa bathuéeme ïri ájãria: “Íkãre jíkkaja Israel, jü Señor itom Dios, jü Señor huépülai jíbba.

³⁰ Éntoke em Dios Átchay náknake chikti em jíapsimaki, éntok sime em ái jünéribeyi, éntok sime em úttearammea.” ïri ínel jü nésauri bathuéeme.

³¹ Jü áa sãu huéeme éntok ket álë benna: “Emo bénasi yorémtë náknake em emo ériã bénasi.” Kaíta éntok nésauri chë bej-re ímëi béppa.

³² Huanäi jü judíom ley am mamájtíame ínel au jiaahua:

—Türi, Maestro, lütüriate nooka Diosta huépülaitíaka, bueítuk kaabe éntok aane áapörík béppa.

³³ Éntok jü ito bénasi ä náknã bétana chikti itom jíapsimaki, éntok sime itom ái jita jünériãubeyi, éntok sime itom úttearammea, éntok ito bénasi yoremta náknãhui itom ito ériã bénasi, chë júne bej-re sime hua Diosta bíchãpo naíkiari éntok animáalim taijpo tãtãhuame béppa.

³⁴ Huanäi Jesús tüisi ä yómmiakãu jíkkajaka, ínel au jiaahua:

—Katë mékka áu aane Diosta reytaka nésahuebeyhui.

Huanäi naateka kãbe jita au nátemajj báreka taahuak.

¿Crístota jábesã ä üusek?

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Huanäi Jesús tiöpopo am majtiaka ínel ámeu jiaahua:

—¿Jáchisu júntuk jume escribam juka Crístota Davidta üusi tíiya?

³⁶ Bueituk jü Espíritu Santo Davidta teniai ínel jiaahua:

Jü Señor ínel ín Señorbeu ínel jiaahua:

“In bata bétanë yejte, huame enchi béj-reme em guókkim bétuk ín tahuáriäpo tajti.”

³⁷ Jü David, áapo ä Señor rókka, ¿jáchisu júntuk ä üúsek téehua?

Huä gente juebenara éntok tua al-léakä ä jikkajai.

Jesús escribam nätuak

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Huanäi ínel ámeu jiaahua am majtíaka:

—Émoem suáya jume escribam bétana, téttëbem súpeka rejteka emo türeme, éntok jum plázapo bem tetébotuahuäu musäuleme.

³⁹ Éntok jume baankom bat jokame türeme bempörim béchïbo jum nau yayáijhuäpo, éntok jïbuähuäpo junne;

⁴⁰ éntok huame jámut jókoptulam bem at-tea üuhuame, éntok emo bit-ïaka téebesim oraciónim jojohua. Ímechi chë júnee noki jïokot machisi ámet chúpatunake.

Jü jámut jókoptulata ofrenda

(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Huanäi Jesús huam tiöpopo tómita nau totoijhuapo pújapo káteka am bitchay, jachin huaka genteta tómita áma órehui jum kajompo, éntok juebena rikom yún tomita áma óreme.

⁴² Jü jámmut éntok póobetakä éntok jókoptulatakä áma yépsak. Huanäi guoi tómi

kaa jaikik bejremta áma jóiyak. ⁴³ Huanäi Jesús ä discípulom núnuka, ínel ámeu jiaahua:

—Tua lütüriapone enchimieu ínel jiaahua, i jámmut póobe jókoptula chë yún áma ä jóiyak simem béppa jum kajompo;

⁴⁴ bueituk síme huaka bem ámeu yeu bilata áma óorek; ìri éntok ä póobétukä násuk juka simeta ä jípurëu áma jóiyak, juka áy ä jíbuä éäu junne.

13

Jesús tiöpota tátaptna bétana nooka

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Huanäi tiöpopo Jesússta yeu sik, huépul ä discípulo ínel au jiaahua:

—¡Maestro, ímëi téttame bitcha éntok jume káarim!

² Jesús éntok ínel au jiaahua:

—¿Jachë am bitcha ímëi bueere káarim? Kaíta téttam nat béppa joka tahuanake síme kom tataptunake.

Ániata luutísey séñalim ayúnake

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Tiöpota beu Oliivo káuhuit ä kátek, akim ä temajek bempóla aneka Peero, Jacobo, Juan, éntok Andrés, ínel jíaka:

⁴ —Ítómë téjhua, ¿jahueisu ìri ayúnake, éntok jita séñasu ayúnake béja simeta ikäi hueenakeyo?

⁵ Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Jítachem suuhua kaabe enchim bätäunake.

⁶ Bueitukim juebenakä yáijnake ín téhuampo. Huate ínel jáunake: “Ínapone jü Cristo”; éntok juebenam bñitáunake.

⁷ 'Nássuahuä téamtem jikkajátek, o nássuabaahuä tñ jáihuamta, katem emo maujtua, bueituk junëli huéenake; teé ke taahuari yumánake ániata luutínakëhui.

⁸ Bueituk jume naciónim, emo béj-reka emo tóboktianake, éntok yáuram emo béjreka. Buía éntok au yoyóonake símekut jak junne; éntok tüisi tébaatunake, éntok kia naa muksi huéenake. Íri huéeme kia jita innëtáitihuäpo bënasi maachi.

⁹ 'Émoem suáyä bueitukem jume nésauhueme mampo tóijtuna, éntok sinagogapom bemmúchatunake. Réyim éntok gobernadorim bíchapem yeu núnuna ino béchiíbo, huämi enchim ino bétana noknákë béchïbo.

¹⁰ Uttea íkái evangelio síme naciónimmeu bat noktúnakëhui.

¹¹ Éntokem áman yeu tóijhuaka bem mampo jóahuako, katem at jachin eiya hua jita enchim noknakebechi. Huaka nokta huämi orapo Diosta enchim mikähui, huákärem noknake; bueituk kaa emé ínel noknake, jü Espíritu Santo ál-la noknake enchim teniyi.

¹² Huámechi taahuarimmet senu ä sailahua mëtebonake, éntok áchahuarim bem üusim súatebona; usiarim éntok bem atchaim béj-reka emo tóboktianake, éntokim am súanake.

¹³ Éntok kaabe enchim huáatianake ín téhuam béchïbo; tē ä jiápsäpo tajti tüisi áma yeu sikame,

huäri jíapsi jínëutunake.

14 'Akem ä binnake juka juëna yóremta tühuata kaitäpo tahuariamta. Profeta Danielta jíakä bénasi kaa ä öörëpo órenakeme —jü jiojteta nokame at jünenake—, huanäi jume Judéa buíaräpo joome juya kauhuiu bícham tenninake.

15 Jü kari jikat aneme éntok kaa kóm sika kariu kibákeka jita áma nünake;

16 éntok jü huajpo tékipanoame kaa ä joau nótteka ä kaapam nünake.

17 Jjokot machínake huame abe asoame béchïbo, éntok huame ili ússim chïtuame béchïbo huámëi taahuarimmechi.

18 Dióstahuem buaana kaa séberiaipo íkái yumánakëhui huaka enchim yeu tennínakëhui.

19 Bueítuk huámëi taahuarim kókosi machínake, hua jakhuéi júne kaa ayúakáihui Diosta ániata yáakäpo naateka én tajti, éntok kaa jaibu júchi ayúnake.

20 Juka Señorta kaa huámëi taahuarim ilíikisi yáako, jábe júne kaa jíapseka tahua eiyei. Të huame áapörík yeu púakäu béchïbo kaa jáikisi am yáuhuak.

21 'Jábeta enchimeu ínel jíai: “Akema bitcha, ímï aane jü Cristo”, o “Huámi aane ta jíayo, katem ä súale.”

22 Bueítuk Cristom ára nókíchim yáijnake, éntok ket profeta aranókíchim, éntok señáalim jonake éntok jita júne ániat yeu machíriana jábeta báitäu báreka, áma yumátek jume yeu púarim junne.

23 Të eme, jitachem suuhua; simetane enchim téjhuala bat huëpo naateka.

Yoremta Üusi yebísiseyo

(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

24 'Huámëi taahuarimmet hua jìokot éehuamta simsuko, jü tää kaa machisi tahuánake éntok jü meecha kaa machíriata jípunake;

25 jume chókkim éntok téeka bétana kóm huáttinake; hua útteara téekat ayúkame éntok au yoyóonake.

26 Huanärim ä binnake huaka Yoremta Üusi namupo äbo kóm huemta, tüisi útteakamta éntok ujoyorisi machíriakamta.

27 Huanäi jume Diosta ángelesim naa sáunake jume yeu púarim nau am tóijnakë béchïbo norte bétana, sur bétana, täata yeu huë bétana, éntok täata áman huechë bétana, buíata yumäu núkisi éntok téekata yumäpo tajti.

28 'Jü chuná óguochem suuhua jünee béchïbo jachin ä machíakähui: hua chuná otta basíhueka sáhuatunake, huanärem jünéenake béja kaa mékka ä bëyehui juka tebujriata síme juyam takanakëhui.

29 Júnëli ket íkai bichätekem jünéenake béja kaa jaiki taahuarim ín yebíjnakeu bëyehui.

30 Tua lütüriapone enchimeu ínel jiaahua, jü gente én kat-ria kaa luutínake símeta íkai ayuäu tajti.

31 Jü téeka éntok jü buíya luutínake, të jü ín nooki ëe.

³² 'Huaka taahuata éntok orata áachä yebíjnakeu kaabe ä jüneria; kial huame Diosta ángelesim áman téhuekapo aneme junne, éntok ínapo jü Usíari junne. Áapo jíbba, jü áchaihuari.

³³ 'Áachem suuhua, katem koptel-la, éntokem Diostau buaana, bueítukem kaa jüneiya jahuéi íkái hueenakèhui.

³⁴ Yoremta ä jóa tö sika mékka bíchaa sikamta bénasi maachi; jachin jü yoreme ä sáhuëu lútüriata máknake ä jóapo am nésaunaké béchíbo, éntok nátepola tékilta bem jonákëu am máknake; puértata suáyamta junne kaa kotcháunake, bueítuk au boobit íaaka.

³⁵ Huámëi bénasi emé kaa koptélnake, bueítukem kaa jüneiya jahuéi juka jóakamta yebíjnakèhui, jamak kúpteyo, o tukáa násuk huéeyo, o totorórata kuseyo, o kethuei bíchaa;

³⁶ Huanäi Áapo yepsákátek bueítuk kaa enchim kócheme téunake.

³⁷ Enchimmeu ín nokákähui símemmeunä nooka: katem koptel-la.

14

*Noki nau tütehua Jesústa buíjnä béchíbo
(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)*

¹ Guoi taahuarim bëyei pájko paskuata hue-nakeyo, éntok jume páanim kaa lévaduura áama buábuame. Jume tíöpopo nésauhueme éntok jume escribam áachim tekípánoai jachin Jesústa báitahuaka bem ä buíjnakèhui ä më béchíbo.

² Huanärim ínel jiaahua:

—Kaa pajko táapo türi buijbéchibo, bueituk jü gente jachinaik júnne au tóboktianake.

Jamut, bää musäla jubak Jesústat töak jum Betániapo

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Huanäi Jesús jum pueblo Betániapo Simmom jü sähua leprata jípurëuta jóapo aneka jibuäi. Senu jámmut éntok áma yépsak nardo bähuaata musäla jubak ili teta sótöpo huériaka, tüisi bėj-remta. Huanäi juka ili sötöta teniapo jámtiaka, kóbat aachä töak.

⁴ Huanäi jume huate áma aneme omteka ínel nau jiaahuay:

—¿Jatchíakasu i ili bää íneli kia guötiahuak?

⁵ Bueituk i bai cien taahuari tékilta bejhua béekipo nénkitu éehuai, póobem ania béchibo. Huanärím jámutta bétana kaa türík nookai.

⁶ Të Jesús ínel jiaahua:

—Akem ä tojja. ¿Jatchíakasem muksi ä éetua? Tühuata inou yáala iri jámmut.

⁷ Jume póobem jibem enchimmak jípunake, éntok ínel éátekem ára tühuata ámeu yauhua; të nechem kaa jíba im jípunake.

⁸ Iri jámmut ára ä joäu inou yáuhuak, bueituk au bamijtuaka juka ili bääta takahuat ínot töak ín máaná béchibo.

⁹ Tua lütüriapone enchimeu ínel jiaahua, kial jak júne íkái evangeliota nokhuäpo, síme ániachi, íkái jámutta yáakäu ket noktúnake au huáatinä béchibo.

Judas, Jesústa bejreme bem mampo ä tojrokak
(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ Huanäi Judas Iscariote, jume dóocemmak näikiatukähui, jume sacerdotem chë áma nésauhuemmeu siika, Jesústa bem mampo toij báreka.

¹¹ Huanäi bempo ä jíkkajakä tüisi al-lëiak, éntokim tómita ä makrókakä taahuak. Huanäi Judas jachin Jesústa bem mampo ä tóijnakeu jaríai.

Santa Ceenata jo nésaihuame

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹² Huanäi jume páanim kaa lévadurakame buähuä taahuarim naatëpo, kabáram súahuakä pajkota béchïbo, jume ä discípulom ínel au jiaahua:

—¿Jákusë itom ä tütëia pajkóata em buänakepo?

¹³ Huanäi guoyim ä discípulom áman jaasek ínel ámeu jíaka:

—Ámanem kaate huam puéblohui. Enchim nankínake jü yoreme bäam báchiapo huériaka. Akem ä guojáanake.

¹⁴ Ä kibákekäpo jóakamtauem ínel jíáunake: “Jü Maestro ínel jiaahua: ¿Jákusu káttek jü kari áma yore mamábethuame, pajkóata áma ín buanakëhui ín discípulommaki?”

¹⁵ Huanäi Áapo enchim ä téjhuanake juka buëuru kárit jikachi béja tüteta. Huämïrem ito béchïbo juka buähuamta yáanake.

¹⁶ Huanäi ä discípulom buere joaräu yájaka. Bem ä téjhuahuaka páman simeta téuhuak. Huanärim paskuata béchïbo ä tütek.

17 Huäri kúpteoyo, tukáriu yumái áman siikä jume dócemmaki.

18 Huanäi mesáu jokä am jibuäi, Jesús ínel jiaahua:

—Tua lütüriapone enchimeu ínel jiaahua, huépülakä enchim násuk ínomak jibuäme kaa nee huatíame mampone toijnake.

19 Huanäi bempo siróктаitek, éntokim simetaka huépülaka júnelim nau jiaahua:

—¿Ínapo ájaria jáni?

Éntok jü täbuika kétchi:

—¿Ínapo ájaria jáni?

20 Huanäi Jesús ínel jiaahua:

—Jüri ájaria jü huépülaka enchim dóocem násuku puraatopo ínomak páanim kómoniamme.

21 Tua lütüriapo, ä böot huéiye jü Yoremta Üusi, ä bétana jiojteripo bénasi, të jjiokot hua yoreme ä bejreme mampo ä tojame juka Yoremta Üusi! Türi eiyei huäri yoremta béchibo jahuéi júne kaa yeu tómtoko.

22 Huanäi bempörim jibuäi, Jesús jume páanim nüka, Diosta tü eäu ámet chúpaka am rébektiak, éntok am miíkkak ínel jíaka:

—Akem am buäye; iri jü ín takahua.

23 Juka vásota nükä éntok Diostau buanaka, ket am miíkkak, huanäi simetakam áma ä jëka.

24 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Íri jü ín ojbo, juka bemela nokta itom nau lütüria yáari útteata máknakeme, éntok bürum béchibo guötinakeme.

25 Tua lütüriapone ínel enchimeu jiaahua, kanne júchi íkái páras báhuata jínake júnak

jübua bemélasí áman hua taahuarit Diosta rey néshhuepo anéteko.

Peero Jesústa kaa au täya tíanake

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Huanärim hupul buikim buiksuka, Oliivo káuhuiu bíchaa sájjak.

²⁷ Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Símetakem inoi májhueka nee töteénnínake én tukáapo, bueítuk ínel jiojteri: “Kabyerótane kókosi yáanake, huanäi jume kabáram chíbejtínake.”

²⁸ Të chúkula béja jíabitekne enchímpat huéenake buiära Galiléau bíchaa.

²⁹ Huanäi jü Peero ínel au jiaahua:

—Éläposu símetaka emoi majhuë, të ínapo ëe.

³⁰ Huanäi Jesús ínel au jiaahua:

—Tua lútüriapone ínel emou jiaahua, émpë, én tukáapo, totorórata kee guosa kuséi, báisë kaa nee emo täya tíanake.

³¹ Të áapo chë júne jiaahuay ínel jíaka:

—Émomak júnene ket muknake, tëne kaíbu kaa enchi ino täya tíanake.

Síme ket ánëli jíba jiaahuay.

Jesús Getsemanipo oraciompo Diostau nookak

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Huanärim huerto Getsemaníu ti tehuakähui yájaka, Jesús ä discípulommeu ínel jiaahua:

—Ímirem joye huäm Diostau ín oraciompo nokáu tajti.

³³ Huanäi juka Perota, éntok Jacobota, éntok Juanta núnuka, yam núk siika, huanäi tüisi sirókaka ä jíápsipo kókosi eetaitek,

34 éntok ínel ámeu jiaahua:

—Tepa tüisi sirokä jü ín jíapsi. Béjane mukém cheiya. Ímirem nee boobíchaihui. Katem kókoche.

35 Huanäi huam jëla sika, buíau tajti mülaa chatuka Diostau oraciompo nookak: Ínel éátek huákäi orata kaa au ä yumátua sáhueka,

36 ä oraciompo ínel jíaka:

—Abba, ín Átchay, sime jita júne kaa obíachi emo béchïbo. Katë nee ä jítua juka jïokot emo bit huapo vásota; të kaa ínel ín éä béchïbo, ál-la em ä türë pámanë ä yauhua.

37 Huanäi discípulommeu yepsaka, kócheme téuhuak. Perotau entok ínel jiaahua:

—Simmom, ¿jáché kotche? ¿Jáchë senu oram júne kara kotcheka aane?

38 Katem kókoche, éntokem oraciompo Diostau nooka juëna éerita kaa enchímet ayúnakë béchïbo. Jü jíapsi lütüriapo óusi éä jïöbe, të jü takahua kaa útteak.

39 Huanäi júchi áman nótteka, Diostau oraciompo nookak, huakäi jíba nokaka.

40 Huanäi nótteka, júchi kócheme téuhuak, bueítuk yetem útteakä ámet huéchilatukai. Huanärim kaachin ä yommia máchiakai.

41 Huanäi bájikun júchi nótteka, ínel ámeu jiaahua:

—Kóchéem én ál-la, éntokem jimyore. Béja, jü ora yúmala. Ímï, jü Yoremta Üusi jume Diosta bejreme mampo toijna.

42 Jáptëem, jántebu: hua nee nénkakame äbo jëla huéiye.

Jesústa peréesotehuakähui

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Ketune ä nokaisu Judas áma yépsak, jume dóocemmak näikiatukaihui. Juebena gente éntok áamak kaatei esparaka éntok kúkutaka. Ímëi jume juebena gente éntok áamak kaatei esparaka entok kúkutaka. Ímëi tiöpopo nésauhueme bétana kaatei, éntok escribam bétana, éntok jume yoiyöturim bétana.

⁴⁴ Huä ä nénkinakeme éntok séñata am máklatukai ínel jiaka:

—Huä ín besiitonakëhui, huäri ájaria; akem buíseka, kuttílasi ä huéria.

⁴⁵ Huanäi Judas áma yepsaka, au rúkteka ínel au jiaahua:

—Maestro, Maestro.

Huanäi ä besiitok.

⁴⁶ Huanäi bempo at jaateka ä peréesotek.

⁴⁷ Senu éntok áma aneme ejparam yeu huíkeka juka tiöpopo chë nésauhuemta sauleero nakä chukti mámäkok.

⁴⁸ Huanäi Jesús gentetau ínel ámeu jiaahua:

—¿Ékbualata buij báaremta bénasem esparakä éntok kúkutaka yeu sákala nee buij báreka?

⁴⁹ Chikti táapone enchimmak aaney jum tiöpopo enchim majtiaka, tem kaa nee peréesotek. Të ïri ínelituk juka Diosta noki jiojteri chúpnakë béchibo.

⁵⁰ Huanäi sime jume disciípulom Jesústam töténnek.

Jübua yötume yeu búitekame

51 Të senu jübua yötume ä guojáasek kia sábanampo au bitialataka, huate áma aneme éntok ä buíssek;

52 të áapo au yeu huíkeka sábanam ámeu töbúitek. Huanäi kaa sánkokä búitek.

Jesús yáurapo yeu toijhuak

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

53 Huanärim Jesústa hua sacerdote tékilta buéresi nésahuemta mampo ä tojjak. Huanäi jume sacerdosio tékilpo chë nesahueme, jume yoiyoturim, éntok jume escribam emom nau tojjak.

54 Peero éntok mékkäriat ä guojáasei huam sacerdote tékilpo buéresi chë nésahuemta tebat huaijhua tajti. Huanäi tájimmeu kátekai súkkähueka jume porisimmaki.

55 Jume sacerdote tékilpo buéresi chë nésahueme éntok síme jü concilio yáura; nokta Jesústa ä bej-reka huemta ä kobnákemtam jariai, ä mētebo béchibo; tem kara ä teuhuai.

56 Bueítuk juebenakä ä bėjreka aranókichiata nookai, të hua bem nokihua kaa nánancha hueiyei.

57 Huanäi huate jápteka, aranókichiata áatana nookak ínel jíaka:

58 —Ítapote ä jkíkkaijla ínel jiamta: “Íkäine tiöpota mámammea yáata tátabnake, éntok bajj taahuata hueine täbuik yáanake kaa mámammei yáata.”

59 Të kia junéli júne jíba kaa nánancha chätui jü nooki.

60 Huanäi jü sacerdosio tékilpo chë nésauhueme áme násuk kíkteka, Jesústa temajek:

—¿Jachin júne kaa am yommia? ¿Jítasu ímëi émo bétana nooka?

61 Të Áapo jíba kaa jáleka. Kaa am yommiak. Huanäi jü sacerdosio tékilpo chë nésauhueme júchi ä temajek:

—¿Jache empo jü Diosta yeu púari Cristo titéhuaakame, jü chë Yörihuamta Üusi?

62 Huanäi Jesús ínel au jiaahua:

—Ínapone ájaria. Akem ä bínna ke huaka Yoremta Üusi Dios tua útteakamta bata bétana kátekamta, éntok namupo äbo huemta téhueka bétana.

63 Huanäi jü sacerdosio tékilpo chë nésauhueme ä supem siutiaka ínel jiaahua:

—¿Jítasu éntokte at boobinnake ä bejreme nokame jariaka?

64 Akem ä jikkaijsuk juka juena nokta Diosta bej-reka ä nokakähui, ¿jachisem ä bitcha?

Huanäi sîmetakam bettek at nonokak, ä türinake tiaka ä mëna béchîbo.

65 Huanäi huate at chit huatti taitek entokim ä puj summaka ä chonnay, ínel au jiaka:

—¡Diosta bétane nooka jabetä enchi chonähui!

Jume alguacilim entok jopemmet ä chonnai.

Peero Jesústa kaa au taaya tíiya

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Perota tebatpo bétuk ä aaneyo, jü jamut sumo sacerdoteta, tékil nésauta joriame áma yepsak.

⁶⁷ Huanäi Perota sukkahuemta bíchaka ínel jiaahua:

—Empo ket Jesús Nazarenotamak aaney.

⁶⁸ Të Peero kaa ä lútüria tíiya ínel jiaka:

—Kanne ä täya, éntokne kaa jüneiya jita em nokähui.

Huanäi pakun bíchaa yeu sika, totoröra entok kukusuk.

⁶⁹ Jü áma saihuame entok júchi ä bíchaka, jume áma aanemneu ínel jiautáitek:

—Ïri ámemak joome.

⁷⁰ Të áapo júchi kaa ä lútüria tíiya, të chúkula jume áma anëihui júchim Perotau ínel jiaahuay:

—Tua lútüriapo empo am jáläek, bueituk empo Galileo; em nokaü entok bem nokaü benna.

⁷¹ Huanäi juénasi jiautáitek, ä nokihua bat kechaka kaa ä lútüria tiaka:

—Kannä täya íkai yoremta enchim áa bétana nokähui.

⁷² Huanäi jü totoröra júchi kúkusuk. Huanäi Peero juka Jesússta au nokákäubeu huahuáatek ínel au ä jíakäubehui: “Kee jee juka totorörata guosa kúseyo, baisë kaa nee emo täya tíanake.” Huanäi jünéaka, kaa at al-lëakä tüisi buanak.

15

Jesús Pilátota bíchäpo aane

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Yeu mátkuk jíbba, jume tiöpopo chë nésauhueme, yoiyöturimmaki, escibammaki, éntok jü concilio, sime nau rúktek nokta nau tüte báreka. Huanärim Jesústa sümaka, Pilátota mámpo ä tójjak.

² Huanäi Pilato ä temajek:

—¿Empo ínel jü judíomeu rey?

Áapo éntok ínel ä yommiak:

—Jéehui, em jiä bénasi.

³ Jume tiöpopo chë nésauhueme éntok juebenak bétanam ä nätuai.

⁴ Jü Pilato entok júchi ä temajek:

—¿Jachin júnë kaa am yommia? Jita chikti bétanam enchi nätua.

⁵ Të Jesús jíba kaa ä yommiak. Jü Pilato éntok at guómték kaa ä jíalekä béchibo.

*Jesústat noki chúpahuak ä mäna béchibo
(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)*

⁶ Jü Pilato pajko táapo jíba huépul perésota butbúttiai, kia jábeta junne bem aahuähui.

⁷ Senu áma aaney Barrabás ti tehuaka, perésotakä ä jáläimmaki; yäurata bėj-reka emo tóboktiahuakäpo yore súalataka.

⁸ Huanäi jü gente juebénaka Pilátotau kimuka, au nookak jíba bénasi huaka ámeu ä jojóäu ä yáasáuhueka.

⁹ Huanäi jü Pilato ínel ámeu jiaahua:

—¿Huaka judíomeu réytem búttia ia?

¹⁰ Bueituk jüneiyai jume tiöpopo chë nésauhueme kia huaka buéresi jita ä jóäu at innëaka au ä tóijtükäihui.

11 Të jume tiöpopo chë nésauhueme juka juebena genteta nok téjhuak chë ä türinake tíakä huaka Barrabásta ä búttiana béchibo.

12 Huanäi jü Pilato júchi am temajek:

—¿Jítasem júntuk nee au yáa ía hua judíomeu réipo enchim täyábehui?

13 Huanäi bempo juchéntok chaitáitek ínel jíaka:

—¡Kúrusichë ä popóntebo!

14 Të jü Pilato ínel ámeu jiaahua:

—¿Jita juénaksu júntuk yáala?

Bempo éntok chë júne chaayey ínel jíaka:

—¡Kúrusichë ä popóntebo!

15 Huanäi jü Pilato huakä genteta al-leetua báreka, Barrabásta yeu béebak; Jesústa éntok bemmúchateboka, bem mámpo ä tójjak kúrusit ä popónnä béchibo.

16 Huanäi jume sontaarom áman huaijhua paláciopo ä tójjak, pretoriopo; huanärim síme huate sontarom nau núnnuk.

17 Huämirim lilata ä sánkotuak, éntokim huíchata huíköpäaka ä corona yáaka, kóbat áachä yétchak.

18 Huanärim éntok ä tetébotuataitek ínel jíaka:

—¡Jíbë jíapsinake judíomeu rey!

19 Éntokim bakai kóbachä bebbai. Achim chithuathuattei, éntokim tónommia jápteka au mujtei.

20 Huanärim tüisi ä junnériasuka éntok lila sánkota ä úhuaaka, ä sánkohua ä sánkotuak. Huanärim yeu ä núk sájjak kúrusit ä popómboka.

Jesús kúrusit popontakä muúkuk
(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ Huanärim senú yoremta huasá bétana huemta, Simmom Cireneu joometa, Alejandro éntok Rúfota atchai, jukarim kúrusta püaktituak ä huériunakë béchibo.

²² Huanärim Jesústa Gólgota tí tehuakäu bíchaa núk sájjak, itom nokpo Mukila koba kauhui ti jiaubáare.

²³ Huanärim vinota mirrámak nau kuutiata ä jítua báarei, të Áapo kaa ä jëka.

²⁴ Huanärim huämi kúrusit ä popónsuka, ä sánkohuam näikimtek nat ä sortiárooka, jábesu ä átteanake jáni tí jiaka.

²⁵ Huanäi kúrusit ä ponhuái béja bátanim jiaahuay kethuétana.

²⁶ Huä nooki kúrusit jiojtetukähui jita béchibo ínel ä yáahuakähui, ínel jiaahuay: “Íri jü judíomeu Rey.”

²⁷ Guóyika éntok ékbualatakä ket áa beu kúrusit popónhuak, seenu ä batatana, senu éntok ä míkkötana bétana.

²⁸ Huämi chúppuk hua jiojteri ínel jíame: “Éntok jume juëna yórememmak naíkiatuk.”

²⁹ Huanäi jume áma huam kateme ä junneriai koba huíuteka éntok ínel jíaka:

—Jajáa, empo Diosta tiöpo tátabeka éntok bajj táapo júchi ä yéchanakeme,

³⁰ émoë jínëuka. Kúrusit kóm huéiye.

³¹ Alë Bénasi jume tiöpopo chë nésauhueme ket ä junnériaka ínel nau jiaahuay jume escrib-ammaki:

—Huatem jínëuk, Áapo éntok kara au jínëu.

³² Jü Cristo, Israéltau au Rey tíame, éläpo ëni kúrusit kóm huéenake, huanäi të ä bichätek ä súalnake.

Jume áamak kúrusit popóntukähuim éntok, kéchim ä junneriai.

Jesústa mukukähui

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Huanäi dóocem jiai, kaa machisi taahuak síme ániachi bájim jiäu tajti.

³⁴ Huämi bájim jiai, Jesús tüisi kusisi cháchayek ínel jíaka:

—Eloí, Eloí, ¿lama sabaktani? —itom nokpo ínel jiaubáare: In Dios, In Dios, ¿jatchíakasë nee ínapola toijla?

³⁵ Huate áma aneme éntok ä jikkajaka, ínelim jiaahuay:

—Jó, Elíastau chaaye.

³⁶ Huanäi senu áman búiteka, juka espónjata vinágrepo kómoniak, éntok bakat ä óreka ä jítuak ínel jíaka:

—Boobíchäem, átä binnake juka Elíasta jachu au yepsakä kómä yéchanake jáni.

³⁷ Të Jesús tüisi kusisi chachayeka muúkuk.

³⁸ Huanäi jü cortina tiöpopo órekau násuk áman síutek, jikat naateka kóm tajti.

³⁹ Huanäi jü capitán romapo joome Jesústa pújbapo huekäihui, kusisi chachayeka ä mukuk bíchaka, ínel jiaahuak:

—Lútüriapo i yoreme ájäriatukai jü Diosta Üusi.

⁴⁰ Jaamuchim éntok ket mékkäriat aneka ä bitchai. Ímëi násuk aaney jü María Magdalena, éntok María Jacobo jü chë ilitchi, Salomé, éntok Joseta áiye.

⁴¹ Ímëi jáamuchim Jesústa jum Galiléa buiärapo ketune anéi áamakim rejtei, éntokim nésauta ä joría. Éntok huate jáamuchim ket juebenakä áamak buere joära Jerusaléniu jikau sájakäu áma aaney.

Jesús mäahuak

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Huäri taahuarit tukariu yúmako, simeta tüisi toijbárekam obisi aaney, bueituk jimyore taahuari yokoriapo yúmasey.

⁴³ Kíalíku José, pueblo Arimateapo joome, yäuraapo tékiakame tüisi täyahuakä éntok yörihuame. Ket huaka Diosta reytaka nésahueu boobíchähui, áma yepsaka, kaa májhueka Pilátotau kibákek; huanäi Jesústa takahua aahuak.

⁴⁴ Pilato at guómtek Jesústa lauti mukuk tiaka. Të juka capitanta núnuka, ä temajek ä múksuka bétana.

⁴⁵ Capitanta ä téjhuak jíbba, huanäi Joseta mámpo ä tójjak juka Jesústa takahua.

⁴⁶ Huanäi José sábanam jinnuka, kömä yéchaka, áma ä bitiak. Huanäi sépultuura, téta buéjtukaïpo, ä teekak. Tétata éntok sépultuura puertau bíaktiakä ä páttiak.

⁴⁷ María Magdalena, éntok María Joseta áiye, akim ä bitchai jak ä tekhuakähui.

16

Jesús kókkolam násuk jíabitek

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Juka jimyore taahuata simsuk, María Magdalena, Salomé, éntok María Jacobota áiyé, juka musäla jubakim jínnoq Jesústa takahuat ä óre báreka.

² Huanäi kethuéitana, lominko táapom jum sépulturau yájjak, béja täata yeu simsulatuko.

³ Huanärim nau ínel jiaahuay:

—¿Jábesu juka téta sépultuurata puértapo kátekamta itom mékka bíaktirianake jáni?

⁴ Huanärim áman remteka juka tétata mékka bíaktiata bitchak; jú teta éntok tüisi buëuruakai. ⁵ Huanärim sépulturapo kimuka, senu yoremta júbuá yótumta batatana bétana áma kátekamta bitchak, tósalik tebek sánkokamta; huanärim guómték.

⁶ Të áapo ínel ámeu juahua:

—Katem majhuë. Jesús Nasarénotem jaría, huaka kúrusit popónhuakamta. Béja jíabitela; kaa imí aane. Akem ä bitcha im ä tekhuákaipo.

⁷ Ámanem sájakä juka Perota téjhua, éntok jume huate ä discípulom. Ínelem ámeu jiaahua: “Áapo enchímpat huéiye áman pueblo Galiléau bíchaa; huämírem ä bínnake, enchimeu ä jíakäpo bénasi.”

⁸ Huanäi bempo jum sépultuurapo yeu sájakä teénnek, mauj-rimmei emo yoáka. Tem kaabetau jíalek, guómtilatata.

Jesús María Magdalénatau au yeu machíriak
(Jn. 20:11-18)

9 Jesús éntok jü lominko táapo kethuétana jíabitelataka, María Magdalénatau bat yeu machiak, iachí éntok guoibusan lemoniom yeu béblatukai.

10 Áapo éntok sika huame áamak anlatukam-meu jünéehuamta am makkak; huámëi éntok sirókakä éntok buanaka áma aaney.

11 Të bempo ä jíabitelatukäu jíkkajakä, éntok áapörík au ä bil-la tíau jünem kaa ä súalei.

Jesús guoi ä discípulommeu au yeu machíriak
(Lc. 24:13-35)

12 Chúkula, täbuiasi guoyímmeu au yeu machíriak, huaj páman am kateyo, sékana pueblou bíchaa.

13 Huanäi huámëi ket áman sájaka jume huaatem tejhuak; të bempörim júne kaa súsualek.

Jesús, apóstolim huatem majtiasimeka ániat am katchauhue
(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

14 Chúkula béja óncemmeu, au yeu machíriak mesáu jokammehui. Huanäi kuttílasi ámeu nokak bem kaíta súalë béchíbo, éntok námakak bem jíapsekä béchíbo. Bueítukim kaa am súaley huame ä jíabitelatukäu ä bíchakame.

15 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Síme ániachem kaate, éntok íkái evangeliotem ámeu noknake síme géntemmehui.

16 Huä ä súalekame éntok au batötebokame jínëutunake. Huä kaa ä súalekame éntok jìokot machisi noki at chúpatunake.

¹⁷ Éntok ímëi séñalim huérianake huame ä súaleme: In téhua úttearammeay lemoniom yeu bébnake; éntokim bemela nokta noknake;

¹⁸ bakóchimim mámammea buijnake; éntokim óijta jëk júnem kachin ayunake; jume kökoreme béppa mámtëkim am tütenake.

Jesús téhuekau jikau siika

(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Huanäi jü Señor junëli ámeu noksuka, áman téhuekapo jikat mabethuak, éntok Diosta bata bétana yéjtek.

²⁰ Huanäi bempo yeu sájaka, juka tü nokta nookak símekuchi. Jü Señor éntok am aníai juka nokta lütüria jóakä huame señaalim bem joaíbeyi. Júnentunake.

lxxxv

Mayo

Mayo: Diosta nooki yorem nokpo New Testament

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mayo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 May 2025 from source files dated 13 May 2025

84020f7b-8f34-5f65-803f-a2c6c92b92ea